

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Signe Sumerik Dias

**VASTUPIDAVUS KUI KESTLIKKUSE EESMÄRK JA SELLE
TAGAMINE TARBIJA ÕIGUSKAITSEVAHENDITEGA**

Magistritöö

Juhendaja:

Professor *dr. iur.* Irene Kull

Tartu

2025

TIITELLEHT

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. KESTLIKKUS KUI ASJA LEPINGUTINGIMUSTELE VASTAVUSE KRITEERIUM.....	8
1.1. Asja kestlikkuse mõiste Euroopa Liidu õiguses.....	8
1.2. Kestlikkus eraõiguse mõistena.....	17
2. VASTUPIDAVUS KUI KESTLIKKUSE KRITEERIUM JA ASJA OMADUS.....	20
2.1. Vastupidavus kui asja omadus.....	20
2.1.1. Vastupidavuse mõiste.....	20
2.1.2. Vastupidavus kui asja lepingutingimustele vastavus.....	22
2.2. Asja vastupidavuse ja garantii seosed.....	28
2.3. Vastupidavus ja tarbija hoolsuskohustus.....	32
3. ÕIGUSKAITSEVAHENDID KESTLIKKUSE NÕUDE RIKKUMISEL.....	34
3.1. Õiguskaitsevahendite hierarhia.....	34
3.2. Asja lepingutingimustega vastavusse viimine.....	37
3.2.1. Lepingutingimustele mittevastav asi.....	37
3.2.2. Parandamine.....	40
3.2.3. Asendamine.....	45
KOKKUVÕTE.....	51
Durability as a Pillar for Sustainability: Legal Remedies for Consumers. Abstract.....	56
KASUTATUD ALLIKAD	
KASUTATUD KIRJANDUS.....	61
KASUTATUD ÕIGUSAKTID.....	62
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA.....	64
MUUD ALLIKAD.....	64

Sissejuhatus

Tarbimine ja asjade ostmine pole kunagi olnud nii lihtne kui tänapäeval – piisab vaid sellest, et minna mistahes e-poe kodulehele, valida meelepärane asi välja, lisada see ühe hiireklikiga oma ostukorvi, kauba eest maksta ning üldjuhul juba mõne tööpäeva jooksul ongi ostetud kaup ukse taga. Kui asi on kasutatud, muutub igavaks, on katki läinud või on väljas uuem ja täiendatud tooteversioon, kipub üldjuhul olema kõige lihtsam lahendus asja ära viskamine – mis silmist, see meelest. Prügikasti tühjendab hiljem prügiauto, ja see, mis ära visatud asjast hiljem saab, ei ole justkui enam ei tarbijate ega tootjate vastutusel.

Tarbimise mõiste on aja jooksul muutunud. 12. sajandil tähendas Euroopa mandril ladinakeelne *consumere* ennekõike asja kasutamist kuni lõpuni, nt küünalde täielikult ära põletamine või puude ära põletamine kaminas. 16. sajandil peeti uute asjade ostmist luksuseks, luksuse tagaajamist aga vaadati pigem halvaks panuga, sest inimene muutus oma ihade orjaks ning võis seetõttu ka oma käitumiselt muutuda kergemeelsemaks. Ka Mingi dünastia ajastu Hiinas 14-17. sajandil ei nähtud tarbimises midagi positiivset. Pigem kardeti, et asjade ihaldamine võib viia korrupsioonini. 17. ja 18. sajandil mõisteti tarbimise (ingl. k. „consumption“) all pigem midagi positiivset ja loominguulist, mitte enam hävitamist või jäätmeid. Hakkas levima arvamus, et lisaks üksikisiku soovidele ja tahtmistele aitavad kaubad rikastada ka riiki, kasvatades tootjatele ja investoritele suunatud turgusid. Tarbimist ehk konsumeerimist ei peetud enam millekski negatiivseks, mis tähendab lõpuni ära kasutamist, vaid millekski, mis annab inimkonnale hoogu edasi liikuda. Asjad tegid inimesi õnnelikumaks, aitasid parandada nende kuvandit iseendast ning saada inspiratsiooni.¹

Mida aeg edasi, seda rohkem toodetakse ja tarbitakse ning seda rohkem visatakse ka ära ehk tekitatakse jäätmeid. Elektrooniliste seadmete tootjad toovad igal aastal turule üha uuemaid ja rohkem täiustatumaid mudeleid, kiirmoeketid stimuleerivad pidevat garderoobivahetust. Sellised kestvad trendid toovad kaasa üha suurema ressursikasutuse. Ressursid meie planeedil on paraku piiratud. Näiteks on ÜRO oma kestliku arengu eesmärkides kujundlikult välja toonud, et 2050. aastaks on meil oma praeguste tarbimisharjumuste juures vaja ühe planeedi asemel kolme.²

---

¹ Kirjeldus põhineb allikal: Trentmann, F. Empire of Things. Penguin Books 2017, lk 2, 35-36, 51, 54.

² Vt tarbimisharjumuste ja jätkusuutlikkuse seoste kohta täiendavalt Sustainable Development Goals. United Nations. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>. Eesmärk nr 12: vastutustundlik tarbimine ja tootmine.

Euroopa Komisjon on jätkusuutlikule majandusele ülemineku esimese sammuna välja töötanud ringmajanduse tegevuskava, mis avaldati 2015. aastal.³ Ringmajanduse näol on tegevuskava kohaselt tegemist sellise majandusega, „...mille puhul majanduses säilitatakse tooteid, materjale ja ressursse võimalikult kaua ja tekitatakse jäätmeid võimalikult vähe...”.⁴ Tegevuskavas toodi välja 54 erinevat kohustusliku ja vabatahtliku olemusega tegevust ringmajanduse soodustamiseks, mis omakorda aitavad luua uusi töökohti ja parandada ELi konkurentsivõimet. 2019. aastal valminud komisjoni aruande kohaselt olid selles tegevuskavas ette nähtud tegevused aruande koostamise ajaks juba kas ellu viidud või täitmisel.⁵

Ringmajanduse arendamist käsitleb ka 2019. aastal avaldatud Euroopa Komisjoni teatis Euroopa roheline kokkulepe (edaspidi rohelepe).⁶ Roheleppes sätestatakse mitmed eesmärgid Euroopa Liidu majanduse ümberkujundamiseks, et kaotada hiljemalt 2050. aastaks kasvuhooonegaaside netoheide kogu Liidus. Muuhulgas sisaldub roheleppes palju viiteid ka vajadusele välja töötada uus ringmajanduse tegevuskava,⁷ mis valmis 2020. aastal. Ringmajanduse 2020. aasta tegevuskava (edaspidi ringmajanduse tegevuskava) sisaldab endas erinevaid algatusi ja eesmärgi, mis on seotud, nagu rohelepegi, kliimanetraalsuse saavutamise aastaks 2050. Kuid veelgi olulisem on ringmajanduse tegevuskava puhul asjaolu, et selles keskendutakse konkreetselt kestlikule tootepoliitikale, ringmajanduse toimimisele ning jäätmemajandusele. Tegemist on eesmärkidega, mis on otseselt seotud inimkonna tekitatava tarbimisjalajälje vähendamise, materjalide taaskasutusega ning kauakestvate, korduskasutatavate ja parandatavate toodete ja kaupade loomisega.⁸

Nii ringmajanduse tegevuskavas kui ka roheleppes pööratakse neis sätestatud eesmärkide täitmiseks palju tähelepanu kestlikkusele. Tegemist on väga laiapõhjalise ja kõikehõlmava üldmõistega, mille sisustamisele on magistritöös eraldi tähelepanu pööratud esimeses peatükis.

Euroopa Komisjoni teatistes välja toodud kestlikkuseesmärgid ei pruugi alati olla kooskõlas tarbijakaitse eesmärkidega. Näiteks ei ole tarbijate käsutuses olev taganemisõigus alati just

---

³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele. ELi ringmajanduse loomise tegevuskava. – 02.12.2015, KOM (2015) 614 lõplik.

⁴ Ibid, sissejuhatus, lk 2.

⁵ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ringmajanduse tegevuskava rakendamise kohta. Brüssel, 04.03.2019 KOM (2019) 190 lõplik. Lk 1.

⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Euroopa roheline kokkulepe. – 11.12.2019, KOM(2019) 640 lõplik.

⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel. – 11.03.2020 KOM(2020) 98 lõplik.

⁸ Ringmajanduse tegevuskava, sissejuhatus.

kõige kestlikum lahendus, sest kätkeb endas kauba liikumist ühest kohast teise ja tagasi, panustades sellega heitmete kasvu. Ka tootjapoolne parandamine ei ole tingimata kestlik valik, sest varuosad võivad olla lisaks hinnale ka materjali mõttes kulukad, liikuda suure vahemaa, et paranduskohta jõuda, ning parandatud toode peab lõpuks uuesti ka tarbijani jõudma. Probleemne võib olla ka asendamine, sest enamasti kipub asendamine tähendama uue samaväärse tootega asendamist, mis omakorda tähendab ressursside kasutamist, nii asendava kui asendatud toote transporti ja rohkem jäätmeid, sest üldjuhul suundub asendatud toode prügimäele.

Samuti ei ole kestlikkus eraldiseisev kriteerium tarbijalepingutes. Õigusaktid sätestavad küll olulise tingimusena, et kaup peab olema nõuetele vastav, aga õiguskaitsevahendi kasutamise eeldusena peab kestlikkus olema üks asja omadustest, mille puudumine on lepingu rikkumine.

Nii ringmajanduse tegevuskavas kui roheleppes viidatakse järjepidevalt kestlikkusele ja sellega seotud eesmärkide saavutamisele. Selleks, et analüüsida, kas ja kuidas Euroopa Liit oma eesmärkide täitmise suunas liigub, on vajalik kõigepealt avada kestlikkuse mõiste.

Õiguskirjanduses ning Euroopa Liidu õigusaktides kasutatakse asja tähenduses nii terminit „kaup“ kui „toode“ (ingl. k. „goods“ või „product“), magistritöös on selguse ja ühtsuse huvides võetud kasutusele termin „asi“, mida kasutatakse ka Eesti siseriiklikus õiguses.⁹

Käesolev magistritöö käsitleb kestlikkuse ja vastupidavusega seotud küsimusi tarbijaõiguse kontekstis, keskendudes ennekõike tarbija õiguskaitsevahenditele ja nende kättesaadavusele Euroopa Liidu õiguses. Töös keskendutakse tarbijalemüügile ehk niisugustele müügilepingutele, mille üheks pooleks on müüja ehk ettevõtja, kes müüb asja oma majandus- või kutsetegevuse raames, ning teiseks pooleks füüsilisest isikust ostja ehk tarbija, kes ei osta müügilepingu esemeks olevat asja oma majandus- või kutsetegevuse raames.¹⁰ Sellest tulenevalt on käesoleva magistritöö fookuses vallasasjad – tarbijatele müüdavad tooted ja kaubad, magistritööst on välja jäetud nii kinnisasjad, teenused kui ka energiatooteid puudutavate õigusaktide analüüs.

---

⁹ Vt ka VÕS § 208 jj, kus tarbijalemüügi kontekstis (mõiste leiab VÕS § 208 lg 4) on tegemist asja müügiga. Asja mõiste leiab aga TsÜSi § 49 lg-st 1.

¹⁰ Varul, P. jt (koost) Võlaõigusseadus II. 2. osa. Võõrandamislepingud (§-d 208-270). 3. osa. Kasutuslepingud (§-d 271-421). Komm vlj. § 208 jj, p 3.4 – 3.5, lk 41-44.

Magistritöö eesmärk on sisustada vastupidavuse tunnus kui kestlikkuse nõude üks element asja omadusena ning välja selgitada, millised tarbija õiguskaitsevahendid on kohased selle nõude järgmise tagamiseks. Töö eesmärgi saavutamiseks on sõnastatud järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas on kestlikkust sisustatud EL õiguses ja millised on kestlikkuse nõude eesmärgid?
- 2) Milliste tunnuste kaudu tuleks sisustada vastupidavust kui kestlikkuse üht kriteeriumit ja asja omadust?
- 3) Millised õiguskaitsevahendid on sobivad asja vastupidavusnõuete täitmise kui kestlikkusnõude ühe eesmärgi saavutamiseks?

Esimeses peatükis defineeritakse Euroopa Liidu õigusaktide abil kestlikkuse mõiste. Kuna EL õigusaktides, Parlamendi resolutsioonide ega komisjoni teatistes kestlikkuse mõistet defineeritud ei ole, on vajalik mõiste formuleerimiseks analüüsida erinevaid õigusakte. Selleks vaadatakse töös Euroopa Komisjoni teatiseid ringmajanduse tegevuskava ning Euroopa roheline kokkuleppe kohta, tarbijate rohepöördel võimestamise direktiivi 2024/825, direktiivi 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta, direktiivi 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta ning kestlike toodete ökodisaininõuete määrust 2024/1781.

Teises peatükis uuritakse vastupidavust kui asja omadust, mis on kestlikkuse mõiste puhul väga oluline element. Vastupidavuse all peetakse silmas ennekõike toodete eluiga. Kestlikkuseesmärkide saavutamise jaoks on oluline, et tarbijal on võimalik kasutada ilma puudusteta toodet eesmärgipäraselt võimalikult kaua, st ka pärast tootjapoolse garantii lõppemist. Lisaks vastupidavusele mängivad kestlikkuseesmärkide saavutamisel rolli ka muud tooteomadused, nt parandatavus, ringlussevõetavus jms, kuid vastupidavus on asja üks olulisematest omadustest, ilma milleta ei saaks rääkida asja kestlikumaks muutmisest. Vastupidavuse kui asja omaduse seisukohalt lähtuvalt on vajalik puudutada ka toodete enneaegse vananemise probleemi.

Viimases, kolmandas peatükis otsitakse vastust küsimusele, kas õiguskaitsevahendid toetavad kestlikkuseesmärkide saavutamist läbi vastupidavusnõude. Töös analüüsitakse, millised õiguskaitsevahendid on sobivaimad vastupidavusnõuete täitmise kui kestlikkusnõude ühe eesmärgi saavutamiseks. Kuna magistritöö lehekülgede arv on piiratud, on peamine tähelepanu pööratud kahele enamlevinud ning tarbijate poolt enim kasutatud õiguskaitsevahendile - parandamine ja asendamine.

Kestlikkus on Euroopa Liidus üsna uus mõiste, kestlikkust hõlmavad õigusaktid on vastu võetud viimaste aastate jooksul ja selle teemaga seonduvat kohtupraktikat ei Euroopa Liidu tasemel ega siseriiklikult magistritöö kirjutamise hetkel veel ei ole. Seetõttu on alustuseks vajalik ELi õigusaktide analüüs ning kestlikkuse mõiste selgitamine.

Magistritöös on kasutatud Euroopa Komisjoni teatiseid ringmajanduse ja roheleppe kohta, erinevaid õigusteadlaste kirjutatud artikleid jm teaduskirjandust kestlikkuse temaatika ja õiguskaitsevahendite kasutamisega kaasneva probleemistiku kohta. Samuti analüüsitakse magistritöös asjakohaseid kehtivaid ning ka mõningaid kehtetuks tunnistatud, kuid siiski asjakohaseid ELi õigusakte, mis käsitlevad preambulis või teksti põhiosas kestlikkuse mõistet. Ehkki EL on välja töötanud erinevaid tootepõhiseid õigusakte,¹¹ on järgnevalt käsitletud pigem üldisemat laadi õigusakte ning mitte rakendusakte, nagu need võib leida nt parandusdirektiivi 2024/1799 teisest lisast.

Magistritöö kirjutamisel on kasutatud mitmeid teoreetilisi allikaid. Kestlikkuse ja vastupidavuse mõiste avamisel on töö olulisemateks allikateks B. Pozzo, A. Gerbrandy, M. Artigot Golobardes, B. Keirsbilck, C. Leone, M. Miguel Oliveira da Silva ja J. Morais Carvalho, V. Mehnert ja H-W. Miklitz, F. Zoll jt. Parandamise ja asendamise seotud problemaatika puhul on magistritöös kasutatud järgnevate autorite töid: E. Terryn, D. Philippe, M. Santos Silva ja T. G. Garcia-Micó.

Märksõnad: jätkusuutlikkus; tarbijalepingud; tarbijakaitseõigus; õiguskaitsevahendid

---

¹¹ Tootepõhised õigusaktid ehk konkreetsele tootele või täpselt määratletud tooterühmale keskenduvad õigusaktid, millega reguleeritakse sageli peamiselt ohutusiaspekte (tootepõhise õigusakti definitsiooni leiab ökodisaini määruse 2024/1781 ettepaneku (KOM(2022) 142 lõplik) seletuskirja sissejuhatuses, p1, lk 2). Vt nt ökodisaini direktiiv 2009/125/EÜ (13.06.2024 määrusega (EL) 2024/1781 kehtetuks tunnistatud), pakendite ja pakendijäätmete direktiiv 2018/852, plasttoodete direktiiv 2019/904 või patarei- ja akutoodete ja -jäätmete direktiiv 2023/1542.

1. Kestlikkus kui asja lepingutingimuste vastavuse kriteerium

1.1. Asja kestlikkuse mõiste Euroopa Liidu õiguses

Kestlikkuse mõiste sisustamiseks tuleb analüüsida mitmeid erinevaid allikaid, sest ühtset mõistet kui sellist ei ole EL institutsioonid defineerinud. Eestikeelses kirjanduses võib kestlikkuse analüüsimist veidi takistada ka asjaolu, et enne 2019. aastat on ingliskeelne termin „sustainability“ tõlgitud pigem jätkusuutlikkuseks¹² või säästlikkuseks/säästvuseks¹³, vahel ka kestlikkuseks¹⁴. Alates 2019. aastast välja antud õigusaktidest võib juba läbivamalt leida tõlkevastena kestlikkuse ja alates 2024. aasta õigusaktidest on „sustainability“ järjepidevalt tõlgitud eesti keelde kui kestlikkus.

Kestlikkuse mõistet avavad kõige paremini kaks 2024. aastal avaldatud direktiivi, mille preambulist leiab põhjenduspunkte, kus tuuakse konkreetsemalt välja, mida peetakse silmas kestlikumate kaupade või kestlikuma tarbimise all. Esimene neist on tarbijate võimestamise direktiiv 2024/825¹⁵, mille põhjenduspunktides viidatakse kestlikele tarbimisvalikutele, mille all mõistetakse ennekõike tavasid, „...mis on seotud kauba enneaegse vananemisega, eksitavate keskkonnaväidetega (rohepesu), eksitava teabega toodete või kauplejate äritegevuse sotsiaalsete omaduste kohta...“¹⁶; või ka üldisemalt tootomadustele, millel on nii keskkonnaalne kui ka sotsiaalne mõõde ja mis hõlmavad lisaks ka toote mõju ja toimet ning ringlusaspekte, „...näiteks vastupidavuse, parandatavuse või ringlussevõetavuse osas.“¹⁷ Teises direktiivis 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta (edaspidi parandusdirektiiv)¹⁸ seatakse üheks eesmärgiks kestlikuma tarbimise edendamine¹⁹ ning selgitatakse, et oluline on kutsuda tarbijaid üles kasutama tooteid kauem, vähendamaks

---

¹² Vt kasvõi tarbijalemüügi direktiiv 2019/771, mille põhjenduspunktis 32 on „sustainable consumption patterns“ tõlgitud „jätkusuutlikumateks tarbimisharjumusteks“ ning põhjenduspunktis 48 „sustainable consumption“ „säästvaks tarbimiseks“.

¹³ Vt rohelepp punkti 2.1, kus „sustainable use of resources“ on eesti keeles „ressursside säästev kasutamine“, ehkki muidu on „sustainable“ enamasti tõlgitud „kestlikkuseks“.

¹⁴ Nt ringmajanduse tegevuskavas on „sustainability“ või „sustainable“ saanud enamasti tõlkevasteks „kestlik/kestlikkus“, kuid mitte läbivalt. Nt punktis 2.10 on „sustainable European economy“ muutunud „jätkusuutlikumaks Euroopa majanduseks“.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28.02.2024 direktiiv (EL) 2024/825, millega muudetakse direktiive 2009/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise. 06.03.2024. ELT L-seeria.

¹⁶ Ibid, põhjenduspunkt 1.

¹⁷ Ibid, põhjenduspunkt 3.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13.06.2024 direktiiv (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2018/1828. 10.07.2024. ELT L-seeria.

¹⁹ Ibid, põhjenduspunkt 1.

kasutuskõlblike toodete enneaegset ära viskamist²⁰. Selleks on eelpool nimetatud parandusdirektiivi 2024/1799 kohaselt vajalik tagada tarbijate õigus valida õiguskaitsevahendina toote parandamine, sest see „...peaks kaasa tooma kestliku tarbimise, kuna nii tekib tõenäoliselt vähem jäätmeid, mida põhjustavad ära visatud kaubad, väheneb nõudlus ressursside, sealhulgas energia järele, mis on tingitud puudusega kaupade asemele uute kaupade tootmise ja müügi protsessist, ning väheneb kasvuhooonegaaside heide.“²¹

Kuid terminiga „kestlik“ ei hõlmata ainult keskkonnakaitse või säästmisega seotud tegevusi, vaid arvesse tuleb võtta ka toodete (ja teenuste) sotsiaalset mõõdet ning ringlussevõetavust. Toote sotsiaalne mõõde ja ringlussevõetavus tähendavad omakorda toodete vastupidavust ja parandatavust.

Kestlik toode on seega asi, mida iseloomustavad järgmised omadused: asi on toodetud võimalikult keskkonnasäästlikult ja ressursitõhusalt (1); asi on vastupidav ja kauakestev (2); asja on võimalik parandada (3); asi on uuesti kasutusse võetav (4); asi tekitab võimalikult vähe jäätmeid nii tootmisprotsessi kui ka hävitamise käigus (5) ning asja eluiga on võimalikult pikk (6).

Nagu ülalkirjeldatust nähtub, on kestlikkus kui üldmõiste väga mahukas, hõlmates väga palju erinevaid kasutusvaldkondi alates keskkonnast, tarbijatest, tööstusest, tootedisainist kuni intellektuaalomandi ja jäätmemajanduseni välja. Kestlikkus kui toote või teenuse omadus on seotud mitmete erinevate õigusharudega ning seetõttu vajavad kestlikkusega seotud teemad käsitlemist nii keskkonnaõiguse, tarbijaõiguse, konkurentsioiguse kui ka mitmete teiste õigusharude raamistikus. Käesoleva peatüki teises alapunktis on toodud näide „krooniliste tagastajate“ kohta (1.2. lk 18). Sarnased olukorrad vajavad reguleerimiseks mitte ainult tarbijatele suunatud sätteid, vaid omavad otsapidi puutumust ka andmekaitse valdkonnaga. Seega on mõistetav, miks on kestlikkuse mõistet nii keeruline sisustada ning miks on komisjoni poolt välja töötatud ringmajanduse tegevuskava niivõrd laiapõhjaline. Samas peab kestlik asi tsiviilõiguslikus mõttes olema piisavalt määratletav, et müüjale saaks ette heita asja lepingule või seadusele mittevastavust.

---

²⁰ Ibid, põhjenduspunkt 3.

²¹ Parandusdirektiiv 2024/1799, põhjenduspunkt 3.

20. mail 2019. aastal võtsid Parlament ja nõukogu vastu direktiivi (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta (edaspidi tarbijalemüügi direktiiv)²², mis reguleerib kauba nõuetele vastavust, õiguskaitsevahendeid nõuetele mittevastavuse korral ja õiguskaitsevahendite kasutamise tingimusi.²³

Kui ostjale üle antud asi ei vasta nõuetele, on tarbijal õigus kasutada õiguskaitsevahendeid – esmalt nõuda asja lepingutingimustega vastavusse viimist ehk lasta asi kas parandada või asendada. Seejärel on tarbijal õigus hinda alandada või leping lõpetada (tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 13 lg 1). Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 artiklis 13 asja kestlikkusele kui omadusele ei viidata, küll aga leiab viite kestlikkusele kui õiguskaitsevahendi eesmärgile põhjenduspunktist 48, mille kohaselt „...parandamise nõudmise võimaldamine peaks soodustama säästvat tarbimist ja võib aidata kaasa toodete paremale vastupidavusele.” Tarbijalemüügi direktiivi põhiosas aga on jäänud asendamine ja parandamine võrdseteks võimalusteks, ei eelistata üht teisele, ehkki põhjenduspunkti võiks tõlgendada kui parandamise eelistamist.²⁴ Ennekõike põhjusel, et asja parandamine on kestlikum ning võib aidata muuta tooteid vastupidavamaks.

Tegelikult leiabki tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 ingliskeelsest versioonist sõna „susta(inable)“ täpselt kaks korda – mainitud on seda preambulis, põhjenduspunktides 32 ja 48, teksti põhiosas mitte kordagi. Eestikeelses tõlkes on ühe puhul tegemist jätkusuutlikumate tarbimisharjumustega, teises aga säästva tarbimisega. Esimene kuulub tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 2 p 13 juurde, kus defineeritakse vastupidavuse mõiste, teine, nagu magistritöös eespool arutletud, on seotud tarbija õiguskaitsevahendite valikuga – täpsemalt parandamise ja asendamise vahel valimisega. Kokkuvõtvalt võib eeltoodust järeldada, et kestlikkus ja sellega seotud eesmärkide saavutamine ei ole tarbijalemüügi direktiivi puhul keskse tähtsusega, sest põhjenduspunktid on oma olemuselt õigusakti selgitavaks elemendiks ning ei ole siduvad, nagu seda on õigusakti põhiosa. Ka M. Artigot Golobardes leiab, et tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 ei ole piisavalt kestlikule tarbimisele tähelepanu pööranud ega tegele ka kestlikkuse kui toote omaduse küsimusega.²⁵

---

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20.05.2019 direktiiv (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ. 22.05.2019. ELT L 136/28.

²³ Ibid, põhjenduspunkt 11.

²⁴ Põhjalikumalt analüüsib varasema direktiivi 1999/44 ja praegu kehtiva direktiivi 2019/771 ülevõtmisega seotud muudatusi VÕSis K. Sein Juridica artiklis “Uue tarbijalemüügi direktiivi ülevõtmisest tingitud muudatused võlaõigusseaduse müügilepingu regulatsioonis”. Juridica 8/2022.

²⁵ Artigot Golobardes, M. Revisiting European Consumer Protection. Routledge 2024, p 9.3.2, lk 160-163.

28. veebruaril 2024 võtsid institutsioonid vastu tarbijate rohepöördel võimendamise direktiivi 2024/825 (edaspidi võimendamisdirektiiv), mille nimestki võib välja lugeda, et tegemist on kestlikkuse mõistes väga olulise direktiiviga. Kiire analüüs näitab, et ingliskeelne termin „susta(inable)“ on direktiivis kirjas 29 korda. Põhjalikum analüüs aga ütleb, et kestlikkusest on juttu ka siin ainult põhjenduspunktides ja ühe korra lisas I. Samas on tegemist tööpoolest väga olulise direktiiviga, sest sellega muudetakse varasemaid direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL ja tuuakse sisse keskkonnateemad, mida neis varem ei olnud. Näiteks lisatakse direktiivi 2005/29/EÜ mõistete artiklisse keskkonnaväite ja kestlikkumärgise mõisted, direktiivi põhiosasse mitmed artiklid viitega vastupidavusele, parandatavusele ja ringlussevõetavusele. Direktiivi 2011/83/EL täiendatakse sarnaselt, lisades mõisted vastupidavuse ja parandatavushinde kohta ning lõigud vastupidavusega seotud müügarantii ja parandatavushinde kohta. Parandatavushinde all peetakse silmas punktisummat, „...mis väljendab kauba parandamise võimalikkust ja mis põhineb liidu tasandil kehtestatud ühtlustatud nõuetel.“²⁶ Nii et ehkki võimendamisdirektiivi 2024/825 põhiosas otsesõnu kestlikkust välja ei tooda, lisanduvad selgitavalt mitmed märksõnad, mis on kestlikkusega tugevalt seotud.

Võimendamisdirektiivi 2024/825 eesmärgiks on kaasajastada ja viia ELi keskkonnaeesmärkidega kooskõlla kaks varasemat direktiivi 2005/29 ning 2011/83, mistõttu ei ole üllatav, et üle poole võimendamisdirektiivist võtab enda alla preambul 42 põhjenduspunktiga. Võimendamisdirektiivi 2024/825 eesmärgiks on aidata kaasa „kestlikumate tarbimisharjumuste tekkimisele“, võideldes tarbijatele jagatava eksitava teabe ja keskkonnaväidete vastu ning toodete enneaegse vananemise vastu.²⁷ Kestlikumate tarbimisharjumuste tekkimisele peaks võimendamisdirektiivist 2024/825 tulenevalt kaasa aitama asjaolu, et tarbijad saavad ostetava kauba kohta asjakohast ja korrektset teavet. Tarbijatel on võimalik langetada ostuotsus vastavalt sellele, missugune on kauba keskkonnamõju, kas ja missugustel tingimustel on kaupa võimalik parandada ja ringlusse võtta. Ostuotsuse langetamisel peaks tarbijaid aitama uus kestlikkumärgis, mis peaks eelnimetatud direktiivi sõnutsi olema läbipaistev ja usaldusväärne. Selleks luuakse ka seireprotsess ja kaasatakse erinevad rahvusvahelised standardid, et märgisest oleks tarbijale kestliku ostuotsuse langetamisel reaalselt abi. Märgisel on muuhulgas oluliseks eesmärgiks meenutada tarbijatele ka müügarantii kaheaastast kestvust olukordades, kui ostetud kaup ei ole nõuetele vastav, sest

---

²⁶ Võimendamisdirektiiv 2024/825, artikkel 2; muudetud direktiivi 2011/83/EL artikli 2 uus lõige 14d.

²⁷ Ibid, põhjenduspunkt 1.

komisjoni poolt 2017. aastal läbi viidud toimivuskontroll tarbijakaitse-eeskirjade hindamise kohta näitas, et tarbijad ei pruugi üldjuhul olla oma õigustest teadlikud. Näiteks teadsid vaid 41% ELi kodanikest, et tarbijatena on neil õigus puudustega asja parandamisele või asendamisele. Küll aga olid 56% tarbijatest teadlikud, et sidevahendi abil sõlmitud lepingute puhul on neil taganemisõigus.²⁸

Eespool analüüsitud õigusaktides käsitletakse kestlikkust kui eesmärki, mille poole tuleb liikuda. Tegemist ei ole tootepõhiste õigusaktidega, mis paneksid paika selle, missugused omadused peavad tootel olema, et tegemist oleks kestliku tootega. Selle tarbeks on välja töötatud eraldiseisvad, tootepõhised õigusaktid, mille abil peaks toodete kestlikkust puudutavate omaduste reguleerimine olema asjakohasem ja eesmärgipärasem.²⁹

13. juunil 2024. aastal võeti vastu kestlike toodete ökodisaininõuete määrus 2024/1781 (edaspidi ökodisaini määrus).³⁰ Määrus moodustab osa komisjoni algatuste paketist, mis on suunatud kestlikumate tootevalikute tegemisele ning mis omakorda on komisjoni roheleppes ja ringmajanduse tegevuskavas viidatud kestlikkuseesmärkide saavutamises olulisel kohal. Lisaks toodete ökodisainile on pakettis veel tekstiili- ja ehitustoodetega seotud algatused ning tarbijate võimendamise algatus³¹, viimasest saab nõukogus ja Parlamendis vastuvõtmise järgselt eraldiseisev tarbijate rohepöördel võimendamise direktiiv 2024/825. Määruse puhul on tegemist otsekohaldava õigusaktiga, mistõttu on ka selle toime vahetu ja riigisisese õigusest sõltumatu. Ettepaneku seletuskirja kohaselt on määrus kestlike toodete reguleerimiseks direktiivist asjakohasem ennekõike põhjusel, et määruse abil tagatakse nii õiguskindlus kui ka siseturu täielikult integreeritud toimine kogu Euroopa Liidus, kehtestades otsesed nõuded kõikidele ettevõtjatele ja tagades seeläbi kohustuste rakendamise samaaegselt ja ühtemoodi kõikides

---

²⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele. Uus kokkulepe tarbijatega. KOM (2018) 183 lõplik, lk 12. Andmed on pärit toimivuskontrollist (fitness check), mida saab alla laadida Euroopa Komisjoni veebilehelt: <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/59332/en>. P 6.1.4, lk 31. Tarbijate vähestele teadmistele oma õiguste kohta viidatakse ka ökodisaini määruse 2024/825 põhjenduspunktis 27.

²⁹ Tootepõhised õigusaktid on näiteks pakendite ja pakendijäätmete direktiiv 2018/852, plasttoodete direktiiv 2019/904 või patareii- ja akutoodete ja -jäätmete direktiiv 2023/1542. Institutsioonid on leidnud, et konkreetseid tooteid puudutavad õigusaktid on parimaks kohaks toodete kestlikkusomaduste reguleerimiseks, vt nt parandusdirektiivi põhjenduspunkt 8, mille kohaselt tuleks direktiivi kohaldada kõigi kaupade suhtes, et direktiivi eeliseid täielikult ära kasutada.

³⁰ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 13.06.2024 määrus (EL) 2024/1781, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik, muudetakse direktiivi (EL) 2020/1828 ja määrust (EL) 2023/1542 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ. 04.07.2024. ELT L-seeria.

³¹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ. – 30.03.2022, KOM (2022) 142 lõplik. Ökodisaini määruse ettepaneku seletuskiri, p1, lk 1.

liikmesriikides.³² Määrusega kehtestatakse miimumnormid, toodete enneaegset vananemist puudutavad sätted ning lisanduvad mitmed täiendavad sätted, mis puudutavad toodete vastupidavust, parandatavust, ringlussevõttu ja energiatõhusust. Seeläbi täiendavad ökodisaini nõuded veelgi kestlikkuse mõistet. Ökodisaini määruse 2024/1781 artikli 2 punktist 6 tulenevalt tähendab ökodisain keskkonnakaalutluste lõimimist toodete väärtusahelasse, eesmärgiks on luua võimalikult väikese keskkonnamõjuga toode. Toode peab olema võimalikult kestlik, alates disainist ja tootmisetapist ning lõpetades ringlussevõtu ja hävitamisega. Ökodisaini määruses 2024/1781 ei piirdata kestlikkuse mõistega mitte ainult põhjenduspunktides, vaid kestlikkuse mõiste leiab päris mitmest artiklist. Seetõttu väärib eraldi tähelepanu ökodisaini määruse 2024/1781 art 5 lg 1, kus on loetletud ökodisaini nõuded ja millest nähtub, et artiklis nimetatud nõuded peavad parandama erinevaid tooteaspekte³³. Loetelu esimeselt kohalt leiab vastupidavuse.

Ökodisaini määrus 2024/1781 mängib nii kestlikkuse kui vastupidavuse mõiste määratlemisel olulist rolli. Määrus keskendub füüsilistele toodetele³⁴ ja sätestab konkreetsed (ökodisaini)nõuded³⁵, mida tootja peab järgima nii asja tootmise etapis kui ka kogu asja eluringi jooksul. Ka on ökodisaini määruses 2024/1781 defineeritud kestlikkuse jaoks olulised mõisted, lisaks vastupidavusele (ökodisaini määruse 2024/1781 art 2 lg 1 p 22) on selgitatud ka taastootmise, täiustamise, taastamise, hoolduse, parandamise³⁶ mõisteid. Vajadusele täiendada

---

³² Ibid, p2, lk 6.

³³ Tooteaspekti mõistet ökodisaini määrusest 2024/1781 aga ei leia ja autorile jääb selgusetuks, kas silmas on peetud asja omadusi. Eesti keele seletav sõnaraamat defineerib termini „aspekt“ järgnevalt: „vaatekoht, seisukoht, millest lähtudes midagi hinnatakse; nähtuse üks kül, tahk”. Ka teised keeled ei aita terminist „aspekt” paremini aru saada – inglise keeles on kirjas “product aspects”, prantsuse keeles “aspects des produits”, saksa keeles “Produktaspekte”, portugali keeles “aspetos dos produtos”. Ka ettepaneku seletuskirjas (COM(2022) 142 lõplik) ei ole tooteaspekti mõistet lahti seletatud, ettepaneku sätete üksikasjaliku selgituse all punktis 5 on artikli 5 juures lihtsalt kirjas “tooteaspekt” nagu ka lõpliku õigusakti tekstis. Seega ei ole selge, kas silmas on peetud asja omadusi, millele on võimalik asja lepingutingimustele mittevastavuse korral tugineda. Tegemist ei oleks esimese korruga, kui Eesti ja ELi õigusterminoloogiat ei ole võimalik üks-ühele kasutada. Ökodisaini määruse 2024/1781 põhjenduspunktis 100 on tooteaspektidest juttu riigihangete ja tehniliste kirjelduste kontekstis, millest võiks seetõttu tuletada, et tegemist on asja omadustega. Seega on määrav Euroopa Kohtu praktika, mis termini lahti seletaks ja annaks vastuse küsimusele, kas tooteaspekti võib tõlgendada toote omadusena. Omamoodi vihje võib kohtupraktikas anda lahendi C-157/23 p 42, mille kohaselt tuleb EL õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse nii õigusnormi sõnastust kui ka konteksti ja õigusaktiga taotletavaid eesmärgi. Sellest tulenevalt võiks siinkohal ilmselt pigem jaatada aspekti tõlgendamist tooteomadusena.

³⁴ Ökodisaininõuete määruse 2024/1781 art 2 p 1 annab toote mõiste: füüsilised kaubad, mis lastakse turule või võetakse kasutusele.

³⁵ Nõuete loetelu leiab ökodisaini määruse 2024/1781 artiklist 5. Käesoleva magistr töö kestlikkuseesmärkide kontekstis on neist olulisimad artikli 5 lõike 1 punktid a) vastupidavus; e) parandatavus; ja m) ringlussevõetavus, kuid roheleppes ja ringmajanduse tegevuskavas välja toodud kestlikkuseesmärkide täitmiseks on olulised ka nt sama artikli lõike 1 punktid c) korduskasutus; d) täiustatavus; f) hoolduse ja taastamise võimalus; k) ringlussevõetud materjali sisaldus, l) taastootmise võimalus; n) materjalide taaskasutamise võimalus; o) keskkonnamõju, sealhulgas CO₂ jalajalg ja keskkonnajalajalg; p) eeldatav jäätmete.

³⁶ Ökodisaini määruse 2024/1781 art 2 lg 1 p-d 16-20

asjade ökodisainiga seonduvat on komisjon viidanud juba ka ringmajanduse tegevuskavas³⁷, kus tutvustas ringmajanduse ja kestlikkuse eesmärkidega seotud kavandatavaid õigusakte, mis peaksid kogu asjade tootmisahela ning elutsükli koondama üheks kestlikuks tervikuks³⁸.

Ökodisaininõuete määruse 2024/1781 sõnastus on väga ambitsioonikas ja põhjalik. Määrusega sätestatakse selged teabeesitusnõuded. Ökodisaini määruse 2024/1781 artikliga 9 luuakse digitaalne tootepass, mis aitab tooteid märgistada ja identifitseerida ning siduda konkreetsed tooted nende kohta käivate ringlusandmetega.³⁹ Tootepassi eesmärgiks on anda toote kohta käivat infot tarbijatele, tootjatele ja teistele ökodisaini määruse 2024/1781 art 11 ja põhjenduspunktis 32 loetletud isikutele tooteomaduste kohta, sealhulgas näiteks teave toote korduskasutuse või demonteerimise kohta (ökodisaini määruse art 7 lg 5 p c) või tootes sisalduvate probleemsete ainete sisalduse ja asukoha kohta (ökodisaini määruse art 7 lg 5 p-d b ja c).⁴⁰ Samuti aitab tootepass tooteid märgistada ja identifitseerida ning siduda konkreetsed tooted nende kohta käivate ringlusandmetega. Tootepassi peamiseks eesmärgiks on niisiis ennekõike aidata tarbijatel langetada teadlikke otsuseid, aga ühtlasi anda teavet mitmetele teistele turuosalistele (vt loetelu joonealuses märkuses 40).

Mis on tootepassi õiguslik tähendus? Kas tegemist võiks olla lepingueelse teabega, milles sisalduv muutub lepingu sõlmimisel siduvaks ning milles sisalduva alusel võiks tarbijale tekkida nõudeõigus? VÕS § 48 lg 1 p 4 kohaselt loetakse lepingueelseks teavitamiskohustuseks väljaspool äriruume sõlmitud müügilepingu puhul muuhulgas info andmist asja omaduste kohta. Ka digitaalses tootepassis peab sisalduma teave toote toimivuse kohta, selle paigaldamise, kasutamise, hooldamise ja parandamise kohta ning muu oluline info, mis võiks

---

³⁷ Ringmajanduse tegevuskava, sissejuhatus, lk 3, p 2 lk 7.

³⁸ Ringmajanduse tegevuskava, p 2.1, lk 4. Komisjon viitab tegevuskavas vajadusele läbi vaadata ökodisaini direktiiv (EÜ) 2009/125. Uue ökodisaini määrusega (EL) 2024/1781 tunnistatakse direktiiv 2009/125 kehtetuks, laiendatakse ökodisaini nõudeid suuremale hulgale toodetele ning tuuakse sisse mitmeid uusi mõisteid, mida käesoleva magistritöö edasistes peatükkides ka veidi pikemalt puudutatakse.

³⁹ Komisjon on ökodisaini määruse 2024/1781 ettepaneku seletuskirjas leidnud, et tootepass „võimaldab elektrooniliselt registreerida, töödelda ja jagada tootega seotud teavet tarneahela ettevõtjate, ametiasutuste ja tarbijate vahel. See peaks suurendama läbipaistvust nii tarneahela ettevõtjate kui ka üldsuse jaoks ning tõhustama teabe edastamist. Muu hulgas aitab see tõenäoliselt hõlbustada ja ühtlustada järelevalvet ja määruse täitmise tagamist ELi ja liikmesriikide ametiasutuste poolt. Tõenäoliselt saab seda kasutada ka turuteabe hankimiseks, et edaspidi kohustusi läbi vaadata ja täpsustada.” Ökodisaini määruse ettepanek, COM(2022) 142 lõplik. P 3, lk 9.

⁴⁰ Täieliku nimekirja nendest, kellel on juurdepääs digitaalsele tootepassile, leiab ökodisaini määruse 2024/1781 põhjenduspunktist 32: „Muu hulgas peaks digitaalne tootepass aitama klientidel teha teadlikke valikuid, parandades nende juurdepääsu olulisele teabele, andma ettevõtjatele, nimelt tootjatele, volitatud esindajatele, importijatele, turustajatele, edasimüüjatele ja ekspeditorteenuse osutajatele, ning teistele väärtusahelas osalejatele, näiteks klientidele, kutselistele parandajatele, sõltumatutele ettevõtjatele, taastajatele, taastootjatele, ringlussevõtjatele, turujärelevalve- ja tolliasutustele, kodanikuühiskonna organisatsioonidele, teadlastele, ametiühingutele ja komisjonile või nende nimel tegutsevatele organisatsioonidele võimaluse saada asjakohaseid andmeid või neid lisada või ajakohastada ning võimaldama liikmesriigi pädevatel asutustel täita oma ülesandeid, ilma et see ohustaks konfidentsiaalse äriteabe kaitset.”

mõjutada ostjate kestlikke tootevalikuid (ökodisaini määrus 2024/1781 III lisa taane a ja sama määruse art 7 lg 2 punkt b). Samuti peab tootepass sisaldama kasutusjuhendeid, juhiseid jm (ökodisaini määrus 2024/1781 III lisa taane f). Tootepass esitatakse tarbijale digitaalselt, millega on täidetud ka VÕS § 48 lg 2 vorminõue juhul, kui tarbija digitaalse andmekandjaga nõustub. Muul juhul tuleb lepingueelne teave esitada paberkanalil. Ökodisaini määruse art 7 lg 7 p-d a ja b täiendavad, et teave võib olla esitatud ka tootel endal või toote pakendil, art 7 lg 7 punkti d kohaselt võib info vajadusel olla esitatud ka kasutusjuhendis või muudes tootega kaasas olevates dokumentides. Tootepassis aga ei reguleerita lepingulisi küsimusi nagu sellele viidatakse VÕSi §-s 48. Tarbijate teavitamisega seonduvat reguleerib tarbijaõiguste direktiiv 2011/83⁴¹, mille art 5 lg 1 p-s a sätestatakse tarbijale antav teave asja põhiomaduste kohta. Ökodisaini määruse 2024/1781 art 2 p 28 mõiste definitsiooni kohaselt on digitaalne tootepass tootespetsiifiline andmekogum ning määruse 2024/1781 sõnastuse kohaselt jääb mulje, et tootepassi näol on siiski tegemist ennekõike digitaalse infokandjaga, mis annab teavet toodete keskkonnasäästlikkuse kohta, abistamaks tarbijatel langetada teadlikumad valikud, lihtsustada asjade parandamist ja nende ringlussevõttu ning suurendada läbipaistvust seoses toodete eluringi mõjuga keskkonnale.⁴² Ökodisaini määruses 2024/1781 ei ole sõnaselgelt öeldud, kas tootepassi näol on tegemist lepinguelse teabega, mis muutub lepingu sõlmimisel siduvaks (tarbijaõiguste direktiivis 2011/83 reguleeritakse lepinguelse teavet), kuid Eesti õiguses VÕS § 48 lg-s 11 on öeldud, et kui pooled ei ole sõnaselgelt kokku leppinud teisiti, muutuvad lepinguelse teabena antud andmed lepingu osaks. Järelikult võib pidada ka tootepassi lepinguelseks teabeks, mis muutub lepingu sõlmimisel siduvaks. Veelgi enam – kui teave muutub lepingu osaks, siis on tegemist asja omadusega, mis omakorda VÕS § 217¹ lg 2 p 1 järgi võiks olla lepingutingimustele vastavuse kriteerium.⁴³

Magistritöö esimeses peatükis (1.1. lk 9) on toodud kestliku asja kirjeldus ELi õigusaktide ning komisjoni ringmajanduse tegevuskava ja roheleppes sõnastuse põhjal. Töö käesoleva peatüki analüüsi tulemusena võiks esimese peatüki kirjeldust täiendada, lisades sellele ka ökodisaini

---

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2011 direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ. 22.11.2011. ELT L 304/62.

⁴² Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ. Coreper I. Institutsioonidevaheline dokument 9014/23. 15.05.2023. P 2, lk 2.

⁴³ Seda autori seisukohta toetab ka Euroopa Kohtu poolt üle kinnitatud lahendi C-157/23 p-s 42, mille kohaselt tuleb EL õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse nii õigusnormi sõnastust kui ka konteksti ja õigusaktiga taotletavaid eesmärgi.

määruse 2024/1781 art 5 lg-s 1 nimetatud ökodisaininõuded ehk tooteaspektid. Nimetatud aspektid on tõlgendatavad omadustena, mis peavad asjal olema või mida peab asja disainimise/tootmise käigus parandama, et seda oleks võimalik lugeda kestlikuks asjaks: a) vastupidavus; b) usaldusväärsus; c) korduskasutatavus; d) täiustatavus; e) parandatavus; f) hoolduse ja taastamise võimalus; g) probleemsete ainete sisaldumine tootes; h) energiakasutus ja -tõhusus; i) veekasutus ja veekasutuse tõhusus; j) ressursikasutus ja -tõhusus; k) ringlussevõetud materjali sisaldus; l) taastootmise võimalus; m) ringlussevõetavus; n) materjalide taaskasutamise võimalus; o) keskkonnamõju, sealhulgas CO2 jalajälg ja keskkonnajalajälg; p) eeldatav jäätmeteke. Loetelus nimetatud terminitele viidatakse käesolevas magistritöös komplekselt kui kestlikkuseesmärkidele, mida võib leida erinevates õigusaktides, mis on osaks meetmete paketist, millele on viidatud ka ringmajanduse tegevuskavas ning sellele aluseks olevas roheleppes.

Kestlikkuse definitsiooni selgelt ja üheselt kokkupanemiseks peab seega tutvuma erinevate õigusaktidega. Kliimaeesmärke silmas pidades oleks oluline tagada, et suunisdokumentides väljaõeldu ei jääks lihtsalt deklaratiivseks, vaid et Liidu õigusaktidel oleks ka päriselt kestlikkust parandav mõju. Seetõttu leiab magistritöö autor, et vajaka on selgelt ja üheselt arusaadavast mõistest ja selle definitsioonist mitte komisjoni teatises või direktiivi või määruse põhjenduspunktis, vaid õigusakti põhiosas. Kui tegemist on kestlikkuse kui asja omadusega, tuleks definitsioonis selgelt välja kirjutada, missugustele tingimustele peab asi vastama, et seda saaks lugeda kestlikuks. Samuti peaks õigusakti põhiosa teksti lugedes olema üheselt arusaadav, et kui asi nendele aktis loetletud tingimustele ei vasta, tekib tarbijal nõudeõigus asja müüja vastu. Praegusel hetkel tulenevad kestlikkusega seonduvad sätted ennekõike direktiividest, mis panevad paika õigusakti eesmärgi ning annavad liikmesriikidele vabad käed eesmärkide ülevõtmisel liikmesriigi enda siseriiklikku õigusesse. Seega on ka see, kuidas kestlikkusega seotud sätted üle võetakse, liikmesriikide endi otsustada. Liikmesriigid võivad aga sama eesmärgi saavutamiseks kasutada erinevaid lähenemisi ja õigusnorme, mis võivad nii tarbija kui ka tootja jaoks muuta siseturul orienteerumise keerulisemaks ja tarbijal oma õiguste eest seismise mõnikord peaaegu võimatuks. Killustumisest ja sellega kaasnevatest mõjudest on pikemalt juttu käesoleva magistritöö teises peatükis (2.1.2. lk 26, vt ka joonealune märkus 73).

Kokkuvõtvalt näeme, et Euroopa Liit on kestlikkuse osas võtnud kõikehõlmava lähenemise ning soovib, et tooted oleksid võimalikult vastupidavad ja ressursitõhusad, parandatavad, kauakestvad ja ringlussevõetavad. Kestlikkus on eesmärgina kirjas mitmetes erinevates suuniseid andvates dokumentides, näiteks roheleppes ja ringmajanduse tegevuskavas, kuid

kestlikkuse definitsiooni eraldi väljatooduna nendest dokumentidest ei leia. Samamoodi puudub kestlikkuse definitsioon erinevatest õigusaktidest, kus sellele küll viidatakse, kuid eraldi ei selgitata, missugused asjad on kestlikud või mida peetakse silmas kestlikkuse kui asja omaduse all. Eespool toodust võib järeldada, et komisjoni teatiste avaldamise hetkel oli kestlikkuseesmärkidel pigem poliitiline olemus, kuid aja jooksul on vastu võetud erinevaid meetmete pakette, mille abil on kestlikkust puudutavad elemendid muutunud selgeteks kriteeriumiteks. Asja omaduste puhul eeldame üldjuhul, et tegemist on kriteeriumiga, millele lepingulise suhte teine pool saab tugineda ja mille alusel saab nõudeid esitada (sellest tuleb pikemalt juttu kahes järgnevas peatükis).

1.2. Kestlikkus eraõiguse mõistena

Euroopa Liidu Toimimise Lepingu (edaspidi ELTL) art 4 lg 2 punkti f kohaselt kuulub tarbijakaitse Euroopa Liidu ja liikmesriikide jagatud pädevusse. ELTL art 114 näeb ette õigusaktide ühtlustamise ning art 169 lg 1 kohaselt aitab Euroopa Liit kaitsta tarbijate tervist, turvalisust ja majanduslikke huvisid. ELTL art 169 lg 4 täpsustab, et liikmesriikidel on võimalik võtta või säilitada EL õigusaktides kehtestatust rangemad meetmed eeldusel, et need on aluslepingutega kooskõlas ning nendest on teavitatud Euroopa Komisjoni.

Euroopa Komisjoni rohelepe näeb ette kliimaneutraalsuse saavutamise erinevate meetmete elluviimise abil, hõlmates paljusid erinevaid poliitikasuundi ning -valdkondi. Kestlikkuseesmärkide täitmine on saavutatav ainult nii eraõiguse kui ka avaliku õiguse meetmete koos rakendamise abil.

Kestlikkust ei ole EL tarbijaõiguses otseselt eraõigusliku mõistena kasutatud, kuigi nt ökodisaini määruse 2024/1781 põhjenduspunkt 118 kohaselt peaks tarbijatel olema õigus oma määrusest tulenevaid õigusi jõustada kollektiivhagide esitamisega. Samuti võib leida mitmeid õigusteaduslikke artikleid, milles analüüsitakse eraõiguse võimalusi kestlikkuse eesmärgi saavutamisel ja mis on aluseks alljärgnevale käsitlusele.

Õiguskirjanduses võib leida väga erinevaid seisukohti küsimuses, kuidas saab eraõigus toetada kestlikkuse eesmärgi saavutamist. Osa autoreid on leidnud, et kestlikkuse eesmärgi saavutamisel ei ole ainult avalik-õiguslikud või ainult eraõiguslikud vahendid piisavad. Näiteks leiab B. Pozzo, et toodetele ja teenustele kestlikkuse nõude esitamine ei ole seni olnud eraõiguse normidega piisavalt tagatud, mistõttu ei ole seda ka eesmärgina saavutatud. Ka ei ole

ettevõtjate eneseregulatsioon käitumisjuhendite kehtestamisega olnud piisav, et seaduse lünki täita.⁴⁴ A. Gerbrandy leiab, et mõnikord ei pruugi riigil olla võimalik konkreetseid olukordi reguleerida, eraõiguse abil reguleerimist pole alati samuti vaja ning teatud olukordades piisab ettevõtjate eneseregulatsioonist.⁴⁵ C. Leone argumenteerib, et eraõiguse kaudu on võimalik stimuleerida kestlikku tarbimist, kiirendada kestlike tehnoloogiate arengut ning kujundada ka kestlikke finantsvarasid, kuid on selge, et ainult piiratud ulatuses. Samuti tunnistas ta, et keskkonnakaitseliste eesmärkide saavutamisel eraõiguslike vahenditega on takistuseks teoreetilised ja ka praktilised probleemid.⁴⁶ M. Artigot Golobardese hinnangul on eraõigus, eriti tarbijaõigus, oluline vahend abistamiseks turgudel kestlikke eesmärke saavutada, kuid need ei ole piisavad, et suunata tootjad tootma kestlikke tooteid, suunata tarbijaid kestlikke tooteid tarbima ning muuta kestlikkus üheks müügilepingu tingimuseks, millele tarbija saaks vajadusel tugineda.⁴⁷

Võib leida ka seisukohti, mille kohaselt võib mõni eraõiguslik õiguskaitsevahend anda soovitud vastupidise tulemuse. Näiteks on eelpool juba viidatud B. Pozzo leidnud, et tarbijale sisuliselt piiramatu taganemisõiguse andmisega on hoopis toetatud keskkonnavaenulikkude käitumist. Seda õigust kasutavad tarbijad eriti laialdaselt ostupühadel (mustal reedel ja uuel aastal), tarbija jaoks tähendab taganemisõigus vabadust tellida nii palju kaupa kui jaksab, ning mittedobivuse korral saata asjad müüjale tema kulul tagasi.⁴⁸ Võimalus kiirelt ja lihtsalt tellitud kaupu tagastada on ka nn *fittingrooming*'u ehk koduse proovikabiini populaarsuse üks põhjuseid. *Fittingrooming* tähendab, et tarbija tellib ühe ja sama toote erinevas värvitoonis ja suuruses, kindla teadmise tagasi saata kõik peale selle ühe, mis selga sobib ja värvi poolest samuti ostjale meeldib. *Wardrobing*'u ehk koduse riidekapi puhul aga näiteks ostab tarbija toote ühe konkreetse sündmuse jaoks (pulmad või jõulupidu), kindla kavatsusega ese kohe pärast sündmuse toimumist tagastada ning raha tagasi saada.⁴⁹ Õiguskirjanduses on välja pakutud, et tarbijakäitumist saaks muuta lahendusega, kus tarbija oleks sunnitud võtma mõttepausi. Arvatakse, et selline mõttepausi peale sundimine võiks paljudel juhtudel kaasa tuua ostmisest loobumise.⁵⁰ Kauba tagastamisest loobumist püüavad ettevõtjad mõnel juhul soodustada ka

---

⁴⁴ Pozzo, B. *Private law and Environmental Sustainability*. Routledge 2024. P-d 1.5.3 ja 1.6, lk 11-15.

⁴⁵ Gerbrandy, A. *Solving a sustainability-deficit in European Competition Law*. *World Competition* 2017. P 3.3, lk 561.

⁴⁶ Leone, C. *Who's Afraid of Sustainability?* Routledge 2024. P-d 5.1 ja 5.2, lk 84-87.

⁴⁷ Artigot Golobardes, M. Routledge 2024. P 9.2, k 156.

⁴⁸ Pozzo, B. Routledge 2024. P 1.5.3, lk 13-14.

⁴⁹ Santos Silva, M. ja Garcia-Micó, T. *Cooling-Off Hot Deals*. Routledge 2024. P 23.5, lk 375.

⁵⁰ *Ibid.* P 23.5, lk 375-377.

selle abil, et pakuvad tarbijale allahindlust järgmiselt ostult, kui tarbija ei kasuta oma õigust ostetu tagastada. On leitud, et seda eesmärki oleks võimalik paremini saavutada seeläbi, kui allahindlust pakutakse jooksvalt ostult tingimusel, et tarbija ostetavat asja hiljem ei tagasta.⁵¹ Ka B. Keirsbilcki jt arvates on ELi õigus taganud küll kõrge tarbijakaitse taseme, kuid ei stimuleeri tarbijaid piirama oma valikutega kaasnevat keskkonnamõju, eriti arvestades, et juba praegu on olemas erinevad tehnoloogilised lahendused näiteks virtuaalseks riiete selga proovimiseks ning ka logistilised lahendused e-poodidest ostetud asjade keskkonnasõbralikumaks tagastamiseks.⁵²

Kestlikkusega seonduvaid teemasid on üldjuhul lihtsam reguleerida eraõiguse kaudu, kus õigussubjektid on omavahel koordinatsioonisuhetes. Seetõttu leiab kestlikkuse mõiste õigusaktidest, mis on seotud tarbijakaitse, majanduse ja kaubandusteemadega. Samas ei ole alati kõige mõistlikum või kõige otstarbekam reguleerida suhteid võrdselt tasandilt, vaid võib olla asjakohasem reguleerida subordinatsioonitasandilt ehk avaliku õiguse kaudu, näiteks haldusõiguse abil. Küll aga võib tekkida ka niisuguseid olukordi, mille puhul avaliku õigusega olukordi reguleerides tekitatakse ettevõtetele ja tarbijatele pigem probleeme ning muudetakse kestlikkusega seotud eesmärkide saavutamine keerulisemaks.

---

⁵¹ Van Gool, E., Terry, E. The role of European consumer regulation in shaping the environmental impact of e-commerce. 18.11.2020. P 4c.

⁵² Keirsbilck, B. jt. Sustainable Consumption and Consumer Protection Legislation. IMCO 2020. P 4.1, lk 20.

2. Vastupidavus kui kestlikkuse kriteerium ja asja omadus

2.1. Vastupidavus kui asja omadus

2.1.1. Vastupidavuse mõiste

Eelmises peatükis jõuti järeldusele, et kestlikkus võib omada eraõiguslikku tähendust, st selle elemendid võivad omada asja lubatud omaduse tähendust. Üheks selliseks on vastupidavus, mis võib tähendada asja eluiga, garantiiperioodi või muid omadusi, mida tootja on lubanud. Alljärgnevalt uuritakse, kuidas ja milliste tunnuste kaudu tuleb sisustada vastupidavuse mõistet kui kestlikkuse üht kriteeriumit ja asja omadust, millistel juhtudel saab mittevastupidavust lugeda asja mittenõuetekohasuseks ja kas vastupidavuse puudumine tähendab alati mittevastavust.

Vastupidavus on ELi õigusaktides üsna uus mõiste ning nagu tõdeb K. Sein, on selle termini puhul tegemist täiesti uue objektiivse vastavusnõudega ehk seadusest tuleneva lepingutingimustele vastavuse kriteeriumiga⁵³ VÕS § 217¹ lg 2 p 2 järgi (tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 7 lg 1 p-s d⁵⁴). Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunkti 32 kohaselt on võimalik tarbijal tugineda vastupidavuse argumendile ka subjektiivsete vastupidavusnõuete ehk lepingust tulenevate lepingutingimustele vastavuse kriteeriumi raames (tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 6⁵⁵), kui müügilepingu osaks olevas lepingueelses teabes on kirjas konkreetne teave asja vastupidavuse kohta.

---

⁵³ Sein, K. Juridica 2022. P 3.3, lk 565. 2025. aasta veebruari lõpu seisuga on tegemist ainsa Juridica artikliga, kus terminit „vastupidavus“ üleüldse mainitakse ning K. Seina artiklis sisulist analüüsi vastupidavuse kui asja omaduse üle ei ole, artiklis on keskendunud tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 ülevõtmisega seotud muudatustele VÕSis ning vastupidavus on uue elemendina möödaminnes ära märgitud. Ka VÕS § 217¹ on uus tekst, mis on pärit 10.11.2021 vastu võetud Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse muutmise seadusest ning mis jõustus 01.01.2022. Võlaõigusseadus II kommenteeritud väljaanne on avaldatud 2019. aastal ning VÕS §217¹ kommentaare sellest kahjuks ei leia. Käesoleva magistritöö autor loeks huviga Eesti õigusteadlaste tõlgendusi termini „vastupidavus“ kasutamise kohta Eesti õiguse kontekstis.

⁵⁴ Artikkel 7

Objektiivsed vastavusnõuded

1. Lisaks subjektiivsetele vastavusnõuetele peab kaup vastama ka järgmistele nõuetele:

d) kaup on üle antud, kui see on asjakohane, koos selliste tarvikutega, sealhulgas pakendid, paigaldusjuhendid või muud juhendid, mille saamist tarbija võib mõistlikult eeldada, ning kaup on sellises koguses ning kvaliteedi ja toimimisomadustega, sealhulgas *vastupidavuse*, funktsionaalsuse, ühilduvuse ja turvalisuse poolest, mis on sama liiki kauba puhul tavapärane ning mida tarbija võib mõistlikult eeldada, arvestades kauba laadi ning võttes arvesse müüja enda või tema nimel või tehinguahela varasemates etappides osale nud muude isikute (kaasa arvatud tootja) poolt eeskätt reklaamides või märgistusel tehtud avalikke teadaandeid. (Autori kaldkiri)

⁵⁵ Artikkel 6

Subjektiivsed vastavusnõuded

Vastupidavus on loetletud ühena asja tooteparameetritest ökodisaininõuete määruse 2024/1781 art 5 lg-s 1. Vastupidavus asub artiklis toodud loetelu esimesel kohal ning ökodisaini määruse 2024/1781 I lisa punkti a kohaselt saab asja või selle osade vastupidavust ja usaldusväärsust väljendada toote garanteeritud kasutuseana. Tooteaspekti küsimust on põhjalikumalt käsitletud esimeses peatükis (vt 1.1 lk 13 ja joonealune märkus 33), kus jõuti järeldusele, et nii tooteaspekti termin kui ka ökodisaininõudeid täitvad märgistused jms on käsitletavad asja omadusena.

Erinevalt kestlikkuse mõistest on vastupidavus ELi õigusaktides defineeritud tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 ning seejärel EL ökodisaininõuete määruses 2024/1781. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 2 p-s 13 on vastupidavus defineeritud kui „kauba võime säilitada tavapärase kasutamise korral oma funktsioonid ja toimivus“.⁵⁶ Ökodisaini määruse 2024/1781 art 2 p-s 22 antud definitsiooni kohaselt on vastupidavus „toote võime säilitada kindlaksmääratud kasutus-, hooldus- ja parandamistingimustes teatava aja jooksul oma funktsioonid ja tulemuslikkus“⁵⁷, olles sisuliselt palju selgem ja kõikehõlmavam. E. Terryn argumenteerib, et tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 oleks võinud palju põhjalikumalt käsitleda vastupidavuse teematikat toodete eluea kontekstis ja siduda selle direktiivi erinevate muude tootepõhiste ELi instrumentidega, mis omakorda propageerivad toodete pikemat eluiga. Terryn toob probleemina välja ka asjaolu, et direktiivi tekstist ei ole võimalik kahtlusteta järeldada, et kui toode ei vasta muudele EL instrumentides sätestatud nõuetele, on tegemist asja mittevastavusega lepingutingimustele, ja tarbija võib kasutada eraõiguslikke õiguskaitsevahendeid puudusega toote puhul.⁵⁸ Autori arvates ei ole aga tingimata tegemist õigusliku probleemiga. Näiteks peaks ökodisaini määruse 2024/1781 põhjenduspunkti 117

Kaup loetakse müügilepingule vastavaks, kui see vastab asjakohasel juhul eelkõige järgmistele nõuetele:

- a) kauba kirjeldus, liik, kogus ja kvaliteet ning funktsionaalsus, ühilduvus, koostalitlusvõime ja muud omadused vasta vad müügilepingu tingimustele;
- b) kaup sobib kasutamiseks eriomasel otstarbel, milleks tarbija seda vajab ja mille tarbija tegi müüjale teatavaks hilje malt lepingu sõlmimise ajal ning millega müüja on nõustunud;
- c) kaup antakse üle koos kõigi tarvikute ja juhenditega, sealhulgas paigaldamise kohta, vastavalt müügilepingu tingimustele, ning
- d) kaubale tehakse uuendusi vastavalt müügilepingu tingimustele.

⁵⁶ Direktiivi 2024/825 põhjenduspunkti 19 teine taane aga täpsustab, et kui asja kehv vastupidavus tuleneb sellest, et asi on valmistatud halva kvaliteediga materjalist, siis ei loeta seda vastupidavust piiravaks funktsiooniks. Sellisel juhul tuleb asja nõuetele mittevastavust reguleerida direktiivis 2019/771 sätestatud normidega, mis puudutavad asja nõuetelevastavust.

⁵⁷ Eesti õigusesse on peaaegu sõna-sõnalt üle võetud tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 leitav definitsioon, mille leiab VÕSi § 217¹ lg-st 5: „Vastupidavus on asja võime säilitada tavapärase kasutamise korral oma funktsioonid ja toimivus“. Nagu töö autor juba sissejuhatuses täpsustas, kasutatakse Eesti õiguses terminit „asi“, ELi õigusaktides ja ingliskeelses õiguskirjanduses aga termineid „kaup“ või „toode“ (Sissejuhatus, lk 5)

⁵⁸ Terryn, E. A Right to Repair? European Review of Private Law 2019, lk 859-860.

kohaselt tarbijatel, kes on toote ökodisaininõuetele mittevastavuse tõttu kahju kandnud, olema õigus nõuda selle kahju hüvitamist toote tootjalt või kasutada muid EL õiguse alusel tarbijatele kättesaadavaid õiguskaitsevahendeid, nagu näiteks ökodisaininõuetega vastuolus olevate toodete parandamine või asendamine. Nimetatud põhjenduspunkt ei piira kuidagi ka tarbijalemüügi direktiiviga 2019/771 sätestatud õiguskaitsevahendite kasutamist. Terryini argumendi aluseks võis olla asjaolu, et ökodisaini määrust 2024/1781 veel ei eksisteerinud ning toodete ökodisaini mõjutas vaid ökodisaini direktiiv 2009/125, mille kohaldamisalas olid vaid energiamõjuga tooted ning mille põhiosas ega preambulis ei nähtud ette tarbija õiguskaitsevahendeid. Lisaks võib ebaausate kaubandustavade direktiivi 2005/29⁵⁹ näitel kinnitada, et isegi kui direktiivi tekst on algselt mitmeti tõlgendatav, aitab teksti selgitada Euroopa Kohtu praktika. Sellest tulenevalt ei olegi alati ülimalt oluline, et seadusandja mõte on õigusaktis selgelt ja üheselt tõlgendatavalt kirja pandud, sest tarbijate õigustes ei tohiks ka kohtu hilisem tõlgendus midagi muuta. Küll aga võiks selge õigusloome abil väheneda Euroopa Kohtu töökoormus, sest teadaolevalt on igal liikmesriigi kohtul õigus Euroopa õiguse tõlgendamise küsimuses pöörduda Euroopa Kohtu poole eelotsuse küsimiseks. Kui õigusakt on oma sisult selge ja seda ei ole võimalik mitmeti tõlgendada, langeb ära ka vajadus läbida eelotsusemenetlus Euroopa Kohtus. See omakorda aitaks lühendada õigusemõistmise tähtaegu liikmesriikides, sest riigisisene menetlus peatub, kuni Euroopa Kohus on eelotsuse menetluse lõpetanud.

2.1.2. Vastupidavus kui asja lepingutingimustele vastavus

Järgnevalt analüüsitakse, mida tähendab vastupidavus lepingutingimustele vastavuse kriteeriumina, kuidas sisustada vastupidavuse nõuet kasutatud asjade puhul ning kas vastupidavuse puudumine tähendab alati mittevastavust lepingutingimustele.

Vastupidavus on üks objektiivsetest vastavusnõuetest tarbijalemüügi direktiivis 2019/771, mis on sätestatud art 7 lg 1 punktis d. Viidatud sätte kohaselt peab kaup olema "...sellises koguses

---

⁵⁹ Euroopa parlamendi ja nõukogu 11.05.2005 direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004. 11.06.2005. ELT L 149/22. Vt ka Komisjoni teatist: Suunised Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2005/29/EÜ (mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul) tõlgendamiseks ja kohaldamiseks. ET C 526/1. 19.12.2021. P 1.2.4.

ning kvaliteedi ja toimimisomadustega, sealhulgas vastupidavuse, funktsionaalsuse, ühilduvuse ja turvalisuse poolest, mis on sama liiki kauba puhul tavapärane ning mida tarbija võib mõistlikult eeldada...”. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunktis 32 täpsustatakse, et kui lepingueelses teabes on kestlikkus eraldi välja toodud, siis peaks tarbija saama sellele asjaolule toetuda ka subjektiivsete vastavusnõuete raames, mis on kirjas tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 artiklis 6. Objektiivsed vastavusnõuded on aga peamisteks tingimusteks, mille alusel hinnatakse, kas kaup vastab lepingutingimustele. Lepingutingimustele mittevastav asi oleks ülaltoodud arvestades ka näiteks lisaseadmed autodele, mis vähendavad õhku paisatavate heitmete hulka.⁶⁰

Õiguskirjanduses võib leida erinevaid seisukohti, kuidas tõlgendada tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunkti 32, mis sisaldab järgmist lauset: “Seega peaks käesolev direktiiv täiendama tootepõhistes Liidu õigusaktides taotletavaid eesmärke ning sisaldama kaupade nõuetele vastavuse hindamise objektiivse kriteeriumina vastupidavust”. Nimelt leiavad V.Mehnert ja H-W.Micklitz, et tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 peaks sisaldama konkreetseid viiteid, kuivõrd just tootepõhine EL õigusakt, nt ökodisaini määrus, peaks olema peamiseks aluseks otsustamiseks, kas toode vastab lepingutingimustele või ei vasta. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 7 lg 1 punkti d tuleb autorite arvates tõlgendada nii, et tootepõhine õigusakt paneb paika miinimumstandardid, millest tuleb kinni pidada kui objektiivsetest vastavusnõuetest.⁶¹ Samuti on tarbijalemüügidirektiivi 2019/771 artiklid 6 (subjektiivsed vastavusnõuded) ja 7 (objektiivsed vastavusnõuded) seotud ökodisaini määrusega 2024/1781 ja selle artiklis 8 loetletud ökodisaininõuetega. Näiteks võib tarbija tugineda nõudes sellele, et toode ei ole piisavalt vastupidav (ökodisaininõuete määruse 2024/1781 artikkel 5 lg 1 punkt a) või parandatav (ökodisaininõuete määruse 2024/1781 art 5 lg 1 punkt e), mistõttu on tegemist lepingutingimustele mittevastavusega tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 7 lg 1 punkt a tähenduses.⁶² Kindlasti võib nõustuda Mehnerti ja Micklitziga, et parema õiguskindluse tagaks viide tootepsetsiifilistele nõuetele, selle asemel, et juhtumipõhiselt üksikaaval vaidlusaluseid olukordi lahendada.⁶³ Oma artiklis on Mehnert ja Micklitz teinud ettepaneku lisada tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 7 lg 1 punkti d sisse

---

⁶⁰ Euroopa Kohus on lahendis C-145/20 leidnud, et sellisel juhul on tegemist toote mittevastavusega lepingule. C-145/20, Porsche Inter Auto ja Volkswagen. ECLI:EU:C:2022:572. P-d 54 ja 55.

⁶¹ Mehnert, V. ja Micklitz, H-W. *The Interplay Between Ecodesign and Consumer Sales Law*. Routledge 2024. P 22.3.2.1, lk 353-355.

⁶² *Ibid.* P 22.3, lk 356.

⁶³ *Ibid.* P 22.3.2.1, lk 354.

selge viite ökodisaini nõuetele, et tarbijal oleks võimalik eeldada toodete vastavust ELi õigusaktis loeteluna määratletud konkreetsetele keskkonnastandarditele.⁶⁴ Niisuguse nimekirja koostamine on iseenesest küsitav, sest kehtiva tarbijalemüügi direktiiviga 2019/771 on sätestatud palju enam kaitset pakkuv lähenemine. Seda, mis konkreetselt kohaldub mitte ainult tarbijalemüügi direktiivis 2019/771, vaid ka hiljem vastu võetud õigusaktides (mille osas hetkel kohtupraktika veel puudub), tõlgendab vajadusel Euroopa Kohus ning seega on tagatud tarbijale ka laiem kaitse.

Vastupidavuse kui asja omaduse kriteeriumi sissetoomist tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 võib pidada innovatiivseks, kuid M. Miguel Oliveira da Silva ja J. Morais Carvalho tõlgendavad tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunktis 48⁶⁵ vastupidavusele viitamist nii, et ELi institutsioonide hinnangul on kestlik asi selline asi, mis peab olema parandatav, aga mitte tingimata vastupidav.⁶⁶ Samas võib nõustuda ka nendega, kes leiavad, et toodete vastupidavuse parandamine võib osutada hoopis keskkonnale kahjulikuks, eriti siis, kui toote järgmine põlvkond on keskkonnasõbralikum ning toote hävitamise kulud ei ole märkimisväärsed.⁶⁷

Vastupidavuse parandamise temaatikat analüüsides on vajalik peatuda ka enneaegse vananemise (ingl. k. “planned obsolescence”) juures. Enneaegne vananemine on defineeritud kui “tootedisaini omadus või hilisem tegevus või tegevusetus, mille tulemusel toode lakkab toimimast või selle tulemuslikkus väheneb, ilma et need muutused toimivuses või tulemuslikkuses tuleneks tavapärasest kulumisest”.⁶⁸ See tähendab asja piiratud eluiga ja seega

---

⁶⁴ Ibid. P 22.3, lk 356.

⁶⁵ Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunkt 48: „Kauba nõuetega vastavusse viimisega seoses peaks tarbijal olema võimalik valida parandamise ja asendamise vahel. *Tarbijatele parandamise nõudmise võimaldamine peaks soodustama säästvat tarbimist ja võib aidata kaasa toodete paremale vastupidavusele.* Tarbija valikut parandamise ja asendamise vahel tuleks piirata ainult siis, kui valitud võimalus oleks õiguslikult või faktiliselt võimatu või põhjustaks teise võimaliku valikuga võrreldes müüjale ebamõistlikult suuri kulusid. Näiteks võib olla ebamõistlik nõuda kauba asendamist väikese kriimustuse korral, kui asendamine põhjustaks olulisi kulusid, samas kui kriimustuse saab kergesti parandada.“ (Autori kaldkiri)

⁶⁶ Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. *The (Un)sustainability of the Sale of Goods*. Routledge 2024. P 7.4, lk 128.

⁶⁷ Zoll, F. et al. *Various Approaches to „Greening“ Consumer Sales Law*. Routledge 2024. P 6.5, lk 109.

⁶⁸ Võimestamisdirektiivi 2024/825 põhjenduspunkti 16 kohaselt on tähendab enneaegne vananemine kaubanduslikku strateegiat, mille puhul toode disainitakse piiratud elueaga, nii et teatud aja möödudes või pärast eelnevalt kindlaksmääratud kasutusintensiivsust muutub asi enneaegselt aegunuks või mittetoimivaks. Lisaks selgitatakse samas põhjenduspunktis, et enneaegne vananemine on ka üldises mõttes negatiivse mõjuga keskkonnale, sest tekitab rohkem jäätmeid ning kasutab rohkem energiat ja ressursse. Sellest tulenevalt peaks ka enneaegse vananemise vähendamine aitama kaasa kestlikumale tarbimisele. Enneaegse vananemisega on seotud ka sama direktiivi põhjenduspunktis 23 viidatud tava, millega sunnitakse tarbijat asendama asja kulutarvikuid varem, kui selleks vajadus tekib, nt printeri programmeerimine kasutajat teavitama tindikassettide

ka vastupidavust ning omakorda selget vastuolu kestlikkuseesmärkidega. Ehkki teema on oluline, ei ole ELi õiguses sellele vajalikku tähelepanu (veel) piisavalt pööratud, enneaegset vananemist mainitakse vaid võimestamisdirektiivi 2024/815 põhjenduspunktides ning veidi põhjalikumalt tegeletakse sellega ökodisaini määruse 2024/1781 põhiosas ning lisas I, kus on vananemiskindlus loetletud ka ühe tooteaspektide (vt täpsemalt p 1.1, lk 13, joonealune märkus 33) parandamise alusena. Õiguskirjanduses väidetakse, et kuna asja elueale tuleb kestlikkuse mõttes eraldi tähelepanu pöörata, on ka enneaegne vananemine asja vastupidavuse kui asja omaduse puhul oluline tava, mille vastu tuleb võidelda.⁶⁹ Sel põhjusel väljendab käesoleva magistritöö autor lootust, et enneaegne vananemine leiab põhjalikumalt reguleerimist ka järgnevate asjakohaste kestlikkust puudutavate õigusaktidega.

Kuidas aga sisustada vastupidavuse nõuet olukorras, kus tegemist on kasutatud asjaga (kaubaga), eriti kuna vastupidavus on oluline just kasutatud toodete puhul. Toote korduskasutamine on võimalik ainult juhul, kui toodet saab eesmärgipäraselt kasutada võimalikult kaua.⁷⁰ Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunktis 43 antud selgituse kohaselt on oluline säilitada poolte lepinguvabadus kasutatud kaupade müügilepingute sõlmimisel, lubades pooltel leppida sellise kauba jaoks kokku lühem müüja vastutuse või aegumistähtaeg. Siiski ei tohiks aegumistähtaeg olla eelnimetatud direktiivi kohaselt lühem kui üks aasta. Da Silva ja Carvalho⁷¹ leiavad, et lühemas aegumistähtajas kokkuleppe lubamine tähendab kasutatud toodete halvustamist võrreldes uute toodetega ja seega pigem töötab kestlikkuse kui eesmärgi saavutamisele vastu. Autorite hinnangul peavad enamus tarbijatest juba praegu kasutatud kaupu vähem vastupidavateks ja majanduslikus mõttes vähem atraktiivsemateks. Tuleb nõustuda, et jääb arusaamatuks, miks kestab kasutatud toote garantii vaid ühe aasta, kui toode peab olema võimalikult vastupidav. On selge, et ehkki tooted kasutamise käigus kulumad, ei mõjuta kulumine ühtemoodi kõiki tooteid, nt peeglid, pildid, raamatud, lambid ja muusikariistad täidavad oma eesmärgi ka siis, kui neid on varem kasutatud. Toote varasem kasutamine ei pruugi automaatselt selle väärtust vähendada. Kasutatud asjade hulka võivad kuuluda ka uuena ostetud, kuid tagastatud kaubad, mille müüja või tootja on (madalama hinnaga) uuesti müüki pannud. Mitte kõik tagastatud asjad ei pruugi olla kasutatud, tarbija on avanud nt pakendi või asja korra proovinud. Niisuguse tagastatud ja

---

väljavahetamise vajadusest siis, kui kassett pole veel tühjaks saanud. Vananemise mõiste on ökodisaini määruse 2024/1781 art 2-s 21 ning enneaegsele vananemisele viidatakse ka põhjenduspunktis 7 ja lisas I.

⁶⁹ Zoll, F. et al. Routledge 2024. P 6.5, lk 109.

⁷⁰ Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. Routledge 2024. P 7.5, lk 129.

⁷¹ Ibid. P 7.5, lk 129-130.

kasutatud asja ostnud tarbija ei tea, kui palju asja kasutatud on, ning võib psühholoogilises mõttes asja kohelda kasutatud asjana, mille eluiga on seetõttu lühem (isegi kui see tegelikult nii ei ole).⁷²

Iseküsimus on, kuidas eristada õigusaktis müüja vastutust või asja garantii pikkust tootepõhiselt? Kas seda tuleks teha tootepõhises õigusaktis või üldisemas, horisontaalses õigusaktis või jätta see hoopis liikmesriikide reguleerida? Viimane võimalus tähendaks seda, et Euroopa Liidu tasandil vaadatuna on regulatsioon liikmesriigiti killustatud, puuduvad ühtsed liiduülesed normid, tootjatele võivad liikmesriigiti kehtida erinevad reeglid ning ühel hetkel peaks ikkagi hakkama Liidu tasandil tootepõhiselt vastupidavusega seotud küsimusi reguleerima.⁷³

Eesti VÕSis kasutatud ja uusi asju teineteisest ei eristata, välja arvatud üks säte kasutatud asja avalikul enampakkumisel ostmise kohta, kus mainitakse eraldi kasutatud asja (VÕS § 224 lg 2⁷⁴). Tarbijakaitseaduses viidatakse kasutatud kaubale § 5 lg-s 8⁷⁵, § 12 lg-des 3 ja 4⁷⁶. Küll aga puudutatakse nii kasutatud kui uue asja omadusi võlaõigusseaduse kommentaarides. Kasutatud asjade kohta märgitakse, et lepingutingimustele mittevastavuseks ei ole see, kui asjal on tavapärasest kulumisest tingitud puudused. Uute asjade puhul kehtib asja keskmist kvaliteeti arvestades tarbija ootus, et asi on kokku pandud ja toodetud nii, et asja eesmärgipärast kasutamist võimaldavad omadused säilivad asjal vähemalt teatava aja, mille jooksul saab tavapäraselt asja *vastupidamist* eeldada (autori kaldkiri). Vastupidavuse kohta on samas

---

⁷² Terryn, E., Van Gool, E. 18.11.2020. P IV a.

⁷³ Erinevad õigusnormid liikmesriikide tasandil on ka üks põhjuseid, miks institutsioonid on tarbijakaitse valdkonnas vastu võtnud parandusdirektiivi 2024/1799. Parandusdirektiivi põhjenduspunktide 2 ja 46 kohaselt tähendavad erinevad õigusnormid takistusi siseturu toimimisele ja omavad negatiivset mõju piiriülestele tehingutele. Ka komisjoni seletuskirjas ökodisaininõuete määruse 2024/1781 ettepanekus nenditakse, et kuna puudub terviklik kestlikke tooteid puudutav nõuete kogum, on liikmesriigid hakanud kasutama erinevaid õigusnorme ning lähenemisviise, mis võivad takistada siseturu toimimist (KOM(2022) 142 lõplik. Sissejuhatus, p 2, lk 4).

⁷⁴ TKS § 224. Ostuhinna alandamine

(2) Hinda ei saa alandada kasutatud asja ostmisel avalikul enampakkumisel, kus ostja viibib kohal või talle on antud võimalus kohal viibida, kui ostjat on sellisest piirangust müügilepingu sõlmimisel selgelt teavitatud.

⁷⁵ TKS § 5. Kauba märgistuse üldnõuded

(8) Käesolevas paragrahvis sätestatud üldnõudeid kohaldatakse vallasasjana pakutavale kaubale. Nõudeid ei kohaldata kasutatud kaubale, välja arvatud juhul, kui tarbija ohutuse tagamiseks ning tema tervise ja vara kaitseks on hoiatused ja ettevaatusabinõud vajalikud seoses kauba kasutamise või hävitamisega.

⁷⁶ TKS § 12. Puudusega kaup

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud kohaldatakse ka kasutatud kaubale.

(4) Puudusega või kasutatud kaup eraldatakse uuest ja nõuetekohasest kaubast ning sellise kauba müügikohas pannakse välja asjakohane teave. Kauba hinna alandamise kohta esitatud teavet ei peeta teabeks kauba puuduse kohta.

kommentaaris märgitud veel, et asjast endast sõltub ennekõike see, kui pikk on keskmisest kvaliteedist tulenev ootus asja vastupidavusele.⁷⁷

Seega peab ka siin möönma, et kuna asjast endast sõltub asja vastupidavus, siis on järelikult väga oluline samaliigilisi asju eristada muud liiki asjadest ning tootepõhiselt paika panna, kui pikka vastupidavust mingilt asjalt võiks oodata. See omakorda tähendab, et ELi lähenemine asja vastupidavusele tootepõhiselt on põhjendatud ning on olemas selge vajadus ka seda teemat reguleerida pigem ELi ning mitte liikmesriigi tasandilt.

Da Silva ja Carvalho pakuvad lahendusena võimaliku õigusliku killustatuse vastu välja selle, et tooteid ei peaks eristama mitte nende vanuse põhjal, vaid nende äratarbitavuse või amortiseerumise alusel. Asjad liigituks siis lähtuvalt sellest, kas kaubad on äratarbitavad nagu nt toiduained, puhastuskeemia jms või äratarbimatud (ingl. k. “consumable” versus “non-consumable”) ning amortiseeruvad nagu nt sõiduvahendid, seadmed või mitteamortiseeruvad (ingl. k. “depreciable” versus “non-depreciable”). Sellisel juhul tagatakse just see, mida autorite arvates vaja – toote äratarbitavus ehk inglise keeles “consumability”.⁷⁸ Ilmselt on autorid siinkohal silmas pidanud asjaolu, et lõpuni äratarbitavad tooted peaksid olema vastupidavamad ja seega peaks ka nende garantii olema pikem, tagamaks äratarbitavate asjade kasutamine kuni nende eluringi tegeliku lõpuni. Samas on selge, et ka mõistliku ja tavapärase kasutuse puhul on erinevate toodete eluiga ja vastupidavus erinevad ning kõikidelt toodetelt ei saa eeldada vähemalt kaheaastast garantiid (tootjavastutus direktiivi 2019/771 kohaselt) ning seejärel vähemalt üheaastast (kasutatud toodete puhul direktiivi 2019/771 kohaselt) eluiga.

Vastupidavuse puudumine ei pruugi alati olla mittevastavus lepingutingimustele. Näiteks kui tegemist on asjaga, mille tootmise või valmistamise ajal kehtinud nõuded ei taga asja vastavust müügi ajal kehtivatele nõuetele. Eesti kohtupraktikast võib siinkohal tuua näite kinnisasja mittevastavusega seotud vaidlusest (RKTko 2-19-19586), kus leiti, et kinnisasjal asuva ligi sada aastat tagasi ehitatud hoone vastavust kaasaegsetele ehitustingimustele ei saa eeldada, mistõttu tuleb seda asjaolu ka arvestada lepingutingimustele vastavuse hindamisel VÕS § 217 lg 2 p 2 ja VÕS § 77 lg 1 järgi. Riigikohus leidis, et “Seega tuleb müügilepingu eseme lepingutingimustele vastavuse hindamiseks asja omadusi puudutava kokkuleppe puudumisel hinnata seda, mida võis ostja eseme vanust, kasutusotstarvet ja senist tegelikku kasutust

---

⁷⁷ Võlaõigusseadus II. § 217 lg 2 p 2, komm 3.3.2. c, lk 92-93.

⁷⁸ Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. Routledge 2024. P 7.5, lk 130.

arvestades müügilepingu eseme seisukorra kohta mõistlikult oodata.”⁷⁹ Riigikohtu poolt avaldatud seisukohta võib kohaldada ka muudel juhtudel, kui vaidluse all on asja vastupidavus.⁸⁰

2.2. Asja vastupidavuse ja garantii seosed

Järgnevalt tekib küsimus, kuidas teha kindlaks asja vastupidavust. Sõltuvalt asja liigist või muudest asja omadustest võib tarbija ootus asja vastupidavusele olla erinev. Sama liiki asjade puhul võiks eeldada sarnast vastupidavust. Lisaks võimaldab eeldatava vastupidavuse kestust määratleda müüja vastutuse aeg ning müügigarantii periood. Müüja vastutusperioodi pikkus tuleneb seadusest ning lisaks on müüjal ja tootjal võimalus pakkuda tarbijale ka lisagarantiid müügigarantii näol.

Euroopa Liidu õiguses on ette nähtud minimaalne müüja vastutuse periood. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 10 lg 1 kohaselt vastutab müüja tarbija ees asja mittevastavuse eest, mis oli olemas asja tarbijale üleandmise hetkel ja mis ilmneb kahe aasta jooksul pärast kauba üleandmist.⁸¹ Liikmesriikidel on võimalik direktiivis sätestatud kõrvale kalduda ja pakkuda pikemat tähtaega (tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 10 lg 2). B. Keirsbilck jt on leidnud, et tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 sätestatud kaheaastane müüja vastutuse periood on piisava pikkusega, et olla stiimuliks müüjatele ning kaudselt ka tootjatele pakkuda asju, mille eluiga on pikem.⁸² See omakorda aitab kaasa ELi kestlikkuseesmärkide poole liikumisel vastavalt ringmajanduse tegevuskavas ja roheleppes sätestatule. Samas on õiguskirjanduses aga leitud⁸³, et tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 sätestatud kaheaastast perioodi võib tõlgendada nii, et ELi seadusandjate arvates asjad ei peagi olema vastupidavamad rohkem kui

---

⁷⁹ RKTko 2-19-19586, p 14. Vt lisaks P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus II. § 217 lg 2 p 2. komm 3.3.2 b), lk 90-91.

⁸⁰ Ka Võlaõigusseaduse kommentaarides jaatatakse asjade gruppidesse jagamist nende liigitunnuste alusel selleks, et määrata kindlaks asja keskmine kvaliteet (Võlaõigusseadus II, § 217 lg 2 p 2, komm 3.3.2 c, lk 93).

⁸¹ Varemkehtinud õigusaktis ehk direktiivi 1999/44 art 5 lg 1 nähti ette, et asja üleandmise ajal esinenud puuduste korral võib müüjat lugeda puuduse eest vastutavaks kahe aasta jooksul alates asja üleandmisest. Tegemist ei olnud kohustusliku sättega liikmesriikide jaoks ning kõik liikmesriigid kaheaastast tähtaega oma siseriiklikku õigusesse üle ei võtnud. Tarbijalemüügi direktiivi (tulevane direktiiv 2019/771) seletuskirjas tuuakse välja, et 23 liikmesriiki olid rakendanud 2-aastase ajavahemiku (sh Eesti), ühes liikmesriigis (Rootsi) oli see periood pikem kui kaks aastat ning kahes liikmesriigis (Soome ja Madalmaad) piiramatult. Ülejäänud kahes liikmesriigis (Iirimaa ja Ühendkuningriik) puudus konkreetne õiguslik garantiaeg, tarbijaõigused olid piiratud aegumistähtajaga (KOM (2015) 635 lõplik. Seletuskiri, p 2, lk 6).

⁸² Keirsbilck, B. jt. Sustainable Consumption and Consumer Protection Legislation. IMCO 2020. P 4.1, lk 17.

⁸³ Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. Routledge 2024. P 7.3, lk 127.

kaks aastat, kuid niisugune eeldus on autorite arvates vastupidavuse põhimõttega täielikult vastuolus. Ka käesoleva magistritöö autor nõustub viimase mõttega – kui seadusandja eesmärgiks on kestlikkus ning asjade võimalikult pikk eluiga, sh nende maksimaalne vastupidavus, parandatavus ja kasutatud asjade korduskasutatavus, siis ei saa kuidagi nõustuda eeldusega, et asjad võiksidki kesta kaks aastat ning seejärel peaks tarbija suunama uut asja ostma.

Eesti õigusesse on tarbijalemüügi direktiivis 2019/771⁸⁴ sätestatud müüja vastutus reguleeritud VÕS § 218 lg-s 2, mille kohaselt vastutab müüja tarbijalemüügi korral asja lepingutingimustele mittevastavuse eest, mis ilmneb kahe aasta jooksul alates asja tarbijale üle andmisest.⁸⁵

Tegemist on seadusest tuleneva vastutusega asja puuduse korral, mil tarbijal on võimalik kasutada seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid⁸⁶, milleks on VÕS §-s 222 sätestatud lepingu täitmise nõue ehk asja parandamise või asendamise nõue lepingutingimustele mittevastava asja korral, §-s 223 sätestatud lepingust taganemise õigus ja §-s 224 hinna alandamine.

Tarbija võib esitada kõik müügilepingu eseme mittevastavusest tulenevad nõuded müüja vastu. See põhimõte sisaldus juba direktiivis 1999/44⁸⁷, mis võeti üle VÕS müüja vastutust reguleerivate normidega. Tegemist on tarbija jaoks kõige lihtsama ja efektiivsema põhimõttega, arvestades müüja tagasinõudeõigust, mis on sätestatud VÕS §-s 228. Samas on õiguskirjanduses avaldatud arvamust, et kuigi puuduste eest vastutab ennekõike müüja, mitte tootja, on asja vastupidavus pigem tootja vastutus ning vastupidavuse küsimusega tegelemiseks ei piisa tarbija ja müüja vahelisest lepingulisest suhtest. Lahenduseks võiks olla müüja ja tootja ühine vastutus vastupidavuse eest.⁸⁸ Iseküsimus on, kuidas niisugust lahendust praktikas teostada, kui asja vastupidavus sõltub täielikult tootja tegevustest ja otsustest ning müüjal

---

⁸⁴ Sama sisuga säte oli juba ka varasemas tarbijalemüügi direktiivis 1999/44.

⁸⁵ Kui ostja on saanud puudusega asja, peab ta lisaks asja lepingutingimusele mittevastavuse olemasolule tõendama, et mittevastavus ilmnes asjal juba selle üleandmise hetkel. Seda tarbijapoolset tõendamiskoormist kergendab direktiivi 2019/771 art 11 lg-st 1 tulenev eeldus, et nõuetele mittevastavus, mis ilmneb ühe aasta jooksul alates kauba üleandmisest, oli olemas asja üleandmise hetkel. Tarbija peab tõendama, et asjal on puudus VÕS § 217¹ ja § 77 kohaselt (asi ei vasta lepingutingimustele ja asjal ei ole vähemalt keskmist kvaliteeti) ning et puudus on ilmnenud ühe aasta jooksul alates asja tarbijale üleandmisest (VÕS § 218 lg 2²).

⁸⁶ Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 13 lg 1 näeb ette tarbija õiguse nõuda kauba nõuetega vastavusse viimist, saada proportsionaalset hinnaalandust või lõpetada leping. Sama direktiivi art 13 lg 2 täpsustab, et nõuetega vastavusse viimiseks võib tarbija valida asja parandamise või asendamise vahel.

⁸⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 1999/44/EÜ, 25. mai 1999, tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta. ET L 171.12. 07.07.1999.

⁸⁸ Philippe, D. The Battle against Planned Obsolescence. Routledge 2024. P 25.5.2.1, lk 420.

tegelikku sõnaõigust ei ole. Kas ja mil määral peaks sellises olukorras asja vastupidavuse eest vastutama müüja ning kuidas peaks sellisel juhul olema reguleeritud tootja ja müüja omavahelised suhted? Tegemist on ju ka lepinguvabaduse küsimusega ja müüja õigusega kasutada õiguskaitsevahendeid tootja suhtes, kes on vastutav kogu tehinguahela varasemas või algetapis.⁸⁹

Teistsugune olukord tekib aga siis, kui garantii toote vastupidavusele on andnud tootja. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 17 lg 1 kohaselt vastutab tootja vastupidavusega seotud müügigarantii pakkumisel tarbija ees kogu müügigarantii kehtivusaja jooksul, tagades kaupade parandamise või asendamise. Sama sätte kohaselt on tootjal võimalik tarbijale pakkuda vastupidavusega seotud müügigarantiis ka soodsamaid tingimusi. Kokkuvõtvalt tähendab see tootjapoolset kauba vastupidavusega seotud kohustust tarbija ees ning nagu tarbijate võimestamise direktiivi 2024/815 põhjenduspunktis 26 välja tuuakse, tähendab see, et müügigarantii on hea näitaja kauba vastupidavuse kohta. Tegelikuses pakuvad ka praegu tootjad Euroopa Liidus teatud juhtudel asja komponentidele pikemat garantiid kui seaduses ette nähtud, näiteks AEG pakub oma pesumasina trumli mootorile 10-aastast lisagarantiid. See näitab, et tootja on kindel asja vastupidavuses ning peab vähetõenäoliseks asja parandamise või asendamise vajadust enne lisagarantii perioodi lõppu.

Eesti õiguses reguleerivad müügigarantiid VÕSi §-d 230 ja 231. Müügigarantii tähendab põhimõtteliselt lisaõiguste andmist ostjale lisaks müügilepingust tulenevatele õigustele.⁹⁰ Ka Eesti õiguses on sätestatud, et kui tarbijalemüügi puhul pakub müügigarantiid tootja, vastutab tootja tarbija ees asja parandamise või asendamise eest ning müügigarantiis (ehk EL õiguse sõnastuses “garantiilubadus”⁹¹) tuleb selgelt välja tuua, et müügigarantii ei mõjuta tarbija õigust kasutada seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid asja müüja vastu.⁹² See tähendab, et võib kasutada neid õigusi, mida garantii ei sisalda või millele on garantiis seatud piirangud.

---

⁸⁹ Kehtiva tarbijalemüügi direktiiviga 2019/771 ei reguleerita müüja õiguskaitsevahendeid varasema tehinguahelas osaleja suhtes. Nimetatud direktiivi põhjenduspunktis 63 öeldakse, et õiguskaitsevahendite kasutamise õigus müüja poolt tootja või varasemas tehinguahelas osaleja vastu on liikmesriikide reguleerida.

⁹⁰ Võlaõigusseadus II, § 230, komm 1, lk 142.

⁹¹ Vt lisaks ka tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 17 lg-t 2, mille punktis a täiendatakse garantiilubadust, milles selgelt kinnitatakse, et tarbija õigust kasutada müüja vastu seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid müügigarantii ei mõjuta ning õiguskaitsevahendite kasutamise võimalus asja lepingutingimustele mittevastavuse korral müüja vastu jääb tarbijale ka edaspidi.

⁹² VÕS § 231. Müügigarantii erisused tarbijalemüügi puhul

(1) Tarbijalemüügi puhul peab müügigarantii sisaldama tarbija jaoks lihtsas ja arusaadavas keeles järgmisi andmeid:

1) müügigarantii andja nimi ja aadress;
3) müügigarantii tingimused;

Oluline roll on ka VÕS § 231 lg 5 punktil 5, millesse on sisse toodud varasem Euroopa Kohtu praktika. VÕS § 231 lg 5 p-s 5 täpsustatakse müügarantiiga seonduvalt, et puudusega eseme parandamise või asendamise korral peab ostja tegema asja müüjale kättesaadavaks ning asendatud asja peab müüja omal kulul tagasi võtma (viide VÕS § 222 lg 3 esimesele ja neljandale lausele⁹³)⁹⁴. Samuti peab müüja kandma müügarantii ajal asja parandamise või asendamisega seotud kulud, nt transpordikulud (vt VÕS § 222 lg 4, joonealuses märkuses 93) ning tarbija ei pea maksma asja kasutamise eest selle asendamisele eelnenud aja jooksul (vt VÕS § 222 lg 4¹, joonealuses märkuses 93)⁹⁵. Müügarantiid puudutavad sätted Eesti õiguses on suurepäraseks näiteks selle kohta, kuidas Euroopa Kohtu praktika on aidanud EL seadusandja mõtteid tõlgendada ning kuidas kohtupraktika on leidnud tee liikmesriigi õigusakti.

Keirsbilck jt soovivad garantiiaja siduda toodete oodatava elueaga ning viidata sealjuures ka konkreetselt vastupidavusele ökodisaininõuete kontekstis. Müügarantii võiks autorite arvates olla sama pikk kui asja oodatav eluiga, selleks tuleks kohustada tootjaid andma tarbijatele infot asja oodatava eluea kohta ning ühtlasi infot selle kohta, kas oodatav eluiga on müügarantiiga kaetud.⁹⁶ See omakorda aitaks soodustada kestlikumat tarbijakäitumist, sest tõenäoliselt otsustab tarbija pigem kestlikuma ja ühtlasi vastupidavama asja kasuks.

Asja eluea küsimust kestlikusega seoses on oluliseks pidanud ka teised autorid. Zoll jt järelavad direktiivi 2019/771 artikli 7 lg 1 punktist d, et toote elueale peab eraldi tähelepanu

---

4) garantiist tulenevate õiguste kasutamise kord;

7) selgitus, et tarbijal on õigus asja mittevastavuse korral tasuta kasutada seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid müüja vastu ning et müügarantii ei mõjuta seda õigust;

(5) Kui tootja pakub teatavaks ajaks asjale vastupidavusega seotud garantiid, vastutab ta kogu müügarantii kehtivusaja jooksul tarbija ees asja parandamise või asendamise eest vastavalt käesoleva seaduse § 222 lõike 3 esimeses ja neljandas lauses ning lõigetes 4–4² sätestatule. Tootja võib pakkuda tarbijale vastupidavusega seotud müügarantiis ka eelviidatust soodsamaid tingimusi.

⁹³ VÕS § 222. Lepingu täitmise nõue õiguskaitsevahendina

(3) Kui lepingutingimustele mittevastavus tuleb kõrvaldada asja parandamise või asendamise teel, teeb ostja asja müüjale kättesaadavaks. Kui müüja asendab puudusega asja lepingutingimustele vastava asjaga, võib ta nõuda ostjalt puudusega asja tagastamist. Sel juhul kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 189–191 sätestatut. Asendatud asja peab müüja tagasi võtma oma kulul.

(4) Müüja kannab asja parandamisega või asendamisega seotud kulud, eelkõige veo-, posti-, töö-, reisi- ja materjalikulud. Kui parandamiseks või asendamiseks on vajalik sellise lepingutingimustele mittevastava asja eemaldamine, mis enne mittevastavuse ilmnemist oli oma laadile ja otstarbele vastavalt paigaldatud, hõlmab parandamise või asendamise kohustus ka kõnealuse asja eemaldamist ja asendava või parandatud asja paigaldamist või vastavate kulude kandmist.

(4¹) Tarbija ei pea maksma asja tavapärase kasutamise eest selle asendamisele eelneva aja jooksul.

⁹⁴ Vt ka C-52/18 Füllä ECLI:EU:C:2019:447, p-d 32 ja 33 asja müüjale kättesaadavaks tegemise koha kohta.

⁹⁵ Vt ka C-404/06 Quelle ECLI:EU:C:2008:231, p 43 asja kasutamise eest kuni selle asendamiseni tasu küsimise kohta.

⁹⁶ Keirsbilck, B. jt. IMCO 2020. P 4.2, lk 21.

pöörama, et turu kestlikkusse panustada.⁹⁷ Kestlik toode on käesoleva magistritöö esimeses peatükis ELi õigusaktides sisalduva abil defineeritud kui asi, mis on muuhulgas vastupidav ja kauakestev ning mille eluiga on võimalikult pikk (vt p 1.1. lk 9 ja lk 16). Sellest tulenevalt tuleks ka jaatada asja eluea ning pika garantii omavahelist seost. Eraldiseisesv küsimus on see, et kui asjal on kas lepingust või seadusest tulenev garantii, siis kuivõrd saab garantiiperiood olla aluseks vastupidavuse puudumise kui lepingutingimustele mittevastavuse tuvastamiseks. See aga sõltub garantii sisust – vastupidavuse puudumine võib välistada garantii rakendumise ning ka vastupidi – vastupidavuse puudumine võib olla ainus juhus, millal garantii rakendub.

Õiguskirjanduses on tehtud erinevaid ettepanekuid asjade kestlikkuse parandamiseks läbi garantii pikendamise võimaluste. Erinevad autorid⁹⁸ on jaatanud asja eluea ja vastupidavuse omvahelist seost ning ühtlasi leidnud ka, et esineb seos asja eluea, vastupidavuse ning asjale pakutava garantii pikkuse vahel. Küll aga ei ole müüjapoolse vastutuse perioodi pikkus ja tootja või müüja vabatahtlik (vastupidavusega seotud) müügigarantii vähemalt praegu kehtiva õiguse kohaselt veel piisavalt pikad, et neid oleks võimalik eesmärgipäraselt seostada asja tegeliku oodatava elueaga või toote tegeliku vastupidavusega.

2.3.Vastupidavus ja tarbija hoolsuskohustus

Mida vastupidavam on asi, seda tõenäolisem on, et tarbija saab seda kaua kasutada, vajadusel parandada, ning seeläbi tekib vähem jäätmeid. Kui tootja on omalt poolt valmistanud võimalikult vastupidava asja, võiks ka tarbijal tekkida omapoolne kohustus hoida ja kasutada asja võimalikult heaperemehelikult. Niisugust kohustust loomulikult seadusesse sisse kirjutada ei saa ega ole sellel ka mõtet, sest kontrolli niisuguse kohustuse täitmise üle on võimatu teostada. Küll aga on asja heaperemeheliku kasutamisega seotud teatud õigusest tulenevad sätted, mis võivad mõjutada tarbija võimalusi õiguskaitsevahendite kasutamiseks.

Peamised piirangud õiguskaitsevahendite kasutamisel on seotud hea usu põhimõttega. Õiguskaitsevahendite kasutamine tähendab võimalust likvideerida kohustuse rikkumise negatiivsed tagajärjed või takistada nende saabumist⁹⁹. See tähendab, et juhul, kui tarbija on

---

⁹⁷ Zoll, F. jt. Routledge 2024. P 6.5, lk 109.

⁹⁸ Vt nt Zoll, F. jt. Routledge 2024. P 25.5.2, lk 419-420; Keirsbilck, B. jt. IMCO 2020. P 4.1, lk 19 ja p 4.2, lk 21; Terry, E. A Right to Repair? 2019. P 121, lk 858-860; Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. Routledge 2024. P 7.3, lk 127.

⁹⁹ Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. § 101. Komm 4, lk 471.

kuritarvitanud lepingust või seadusest tulenevaid õigusi, ei saa ta rikkumisele tugineda ega kohaldada ka vastavaid õiguskaitsevahendeid (VÕS § 101 lg 3)¹⁰⁰. Ehk teisisõnu – kui tarbija ei ole käitunud heaperemehelikult ning alus õigusakti kohaldamisele tuleneb tema enda käitumisest, siis kaotab ta õiguse kasutada tema käitumisest tuleneva puuduse korral õiguskaitsevahendeid. Õiguse kuritarvitamiseks loetakse lepingust või seadusest tulenevate õiguste teostamist vastuolus hea usu põhimõttega, mis annab kohtule õiguse jätta seadusest või lepingust tulenev kohaldamata.¹⁰¹

Seega võiks teatud tingimustel argumenteerida, et ostja ei saa nõuda asja parandamist ega asendamist olukorras, kui ostja asja heaperemehelikult ja mõistlikult ei kasuta (jätab nt korralised hooldused tegemata või ei hoiu/säilita vastavalt kasutusjuhendile). Tarbija võib ju ka nõuda enda süül tekkinud puudusega asja asendamist uue (ja täiustatud) asjaga, kuid Riigikohus on ka siin leidnud, et õigusi teostada ei saa siis, kui õiguste teostamise eesmärgiks on teisele isikule kahju tekitamine.¹⁰² Antud näite puhul oleks asi kasutuskõlblik, kui tarbija ei oleks puudust tekitanud või võimaldanud oma tegevusetusega selle tekkimist.

---

¹⁰⁰ Vt ka TsÜS § 138 hea usu põhimõtte kohta.

¹⁰¹ RKTko 2-21-7855, p 12.3.

¹⁰² Ibid.

3. Õiguskaitsevahendid kestlikkuse nõude rikkumisel

3.1 Õiguskaitsevahendite hierarhia

Käesolevas peatükis analüüsitakse, kas Euroopa Liidu ning Eesti õiguses sätestatud õiguskaitsevahendid toetavad komisjoni ringmajanduse tegevuskavas ning roheleppes kirjeldatud kestlikkuseesmärke ehk soodustavad kestlikku tarbijakäitumist. Selleks tuleb kõigepealt vaadata, missugused õiguskaitsevahendid ning missugune hierarhia on ette nähtud EL ja Eesti õiguses. Seejärel analüüsitakse nendest kaht kestlikkust enim mõjutavat õiguskaitsevahendit – parandamist ja asendamist. Magistritöö esimeses peatükis jõuti järeldusele, et komisjoni sõnum kestlikkuse osas on olnud ja on jätkuvalt väga ambitsioonikas, kuid nii töö esimeses kui teises peatükis analüüsitud õigusaktide sõnastus ei näi komisjoni ambitsioone samaväärselt toetavat. Sellest võiks esmapilgul järeldada, et ilmselt ei toeta ka õiguskaitsevahendid ambitsioonikate kestlikkuseesmärkide saavutamist.

Tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 sätestab õiguskaitsevahendite hierarhia, kuid direktiivi põhiosas on parandamine ja asendamine võrdselt esimesel kohal. Nimetatud direktiivi põhjenduspunkt 48 küll selgitab, et parandamine peaks soodustama säästvat tarbimist, kuid põhjenduspunkt ei ole oma olemuselt siduv, vaid selgitav tekst, ning õigusakti põhiosast ei ole võimalik välja lugeda ka parandamise eelistamist või tarbija stimuleerimist parandamise kasuks otsustada. Samuti ei suuna tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 tarbijat langetama keskkonnasõbralikum ja kestlikum valik, milleks, nagu alljärgnevalt nähtub, on õiguskirjanduse arvates pigem puudusega asja parandamine.

Tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 on oma olemuselt maksimaalselt ühtlustav, mis tähendab, et liikmesriikidel ei ole siseriiklikus õiguses võimalik kujundada tarbijale soodsamaid või vähemsoodsamaid sätteid. See puudutab ka õiguskaitsevahendite hierarhiat. Ehkki õiguskaitsevahendite hierarhia loodi juba varasema direktiiviga 1999/44/EÜ, oli viimase näol tegemist miinimumharmoneerimisega ja liikmesriigid ei olnud kohustatud piirduma direktiivis sätestatuga. Liikmesriigid võisid minna direktiivi kohaldamisala ulatusest kaugemale, et tagada parem tarbijakaitse, ning mõne liikmesriigi puhul tähendas see hierarhiast loobumist.¹⁰³ Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 artikkel 13 säilitab 1999. aasta direktiivis sätestatud hierarhia ja muudab selle liikmesriikidele kohustuslikuks. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 artikli 13 lg 1 kohaselt on tarbijal õigus puudusega toote korral selle nõuetega vastavusse

---

¹⁰³ Vt liikmesriikide erinevuste kohta direktiivi 1999/44/EÜ ülevõtmise kohta rohkem komisjoni 24.04.2007 teatisest Euroopa Parlamendile ja nõukogule KOM(2007) 210 lõplik.

viimisele, mis tähendab tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 13 lg 2 kohaselt, et tarbijal on õigus valida kauba parandamise või asendamise vahel. Nõuetega vastavusse viimine on tarbijalemüügi direktiivist 2019/771 tulenevalt niisiis õiguskaitsevahendite hierarhia esimesel kohal.

B. Keirsbilck jt leiavad, et õiguskaitsevahendite hierarhia tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 ei nõua, et tarbijad eelistaksid kestlikumat lahendust ning ei stimuleeri tarbijaid valima kõige kestlikumat õiguskaitsevahendit, milleks nende arvates on asja parandamine. Parandamine soodustab autorite sõnutsi asja pikemat eluiga ning on seetõttu kõige kestlikum valik.¹⁰⁴ Hierarhiaga kehtival kujul ei nõustu ka M. Miguel Oliveira da Silva ja J. Morais Carvalho, kes leiavad, et ilma parandamist prioritseerimata ei aita hierarhia kaasa tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunktides viidatud kestlikkuseesmärkide saavutamisele ning lisaks jätab direktiivist 1999/44 ülevõetud hierarhia kohustuslikkus direktiivis 2019/771 tarbijad ilma suuremast kaitsesest, mis neil varasemast direktiivist tulenevalt oli.¹⁰⁵

Vastupidisel seisukohal parandamise prioriteetsuse osas on oma kommentaarides parandusdirektiivi 2024/1799 eelnõule olnud Eesti Vabariigi valitsus. Oma seisukohtades ei ole valitsus toetanud selge õiguskaitsevahendite hierarhia paikapanemist, argumenteerides, et selge hierarhia, milles primaarseks õiguskaitsevahendiks on asja parandamise ja alles seejärel asendamise nõue, piirab tarbija õigusi. Niisugune lahendus võib tarbijale kaasa tuua põhjendamatu ebamugavusi ning teatud juhtudel võib valitsuse arvates parandamine tuua kaasa suurema keskkonnajalajälje kui asendamine.¹⁰⁶ Viimast mõtet on väljendanud ka F. Zoll jt, kelle sõnutsi ei pruugi parandamine olla kõige kestlikum lahendus olukordades, kus parandatav asi on suure keskkonnajalajäljega ning sama asja uuema versiooni keskkonnajalajälg on palju väiksem.¹⁰⁷

Eesti õiguses leiab õiguskaitsevahendite mitteammendava loetelu VÕSi üldosast §-st 101 ning erinormid müügi- ja tarbijalepingutega seotud õiguskaitsevahendite kohta leiab VÕSi eriosast §-d 222 jj. Eesti õiguses ei ole õiguskaitsevahendite hierarhia¹⁰⁸ niivõrd selgelt arusaadav nagu

---

¹⁰⁴ Keirsbilck, B. jt. IMCO 2020. P 4.1, lk 18.

¹⁰⁵ Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. Routledge 2024. Lk 124-125.

¹⁰⁶ Vabariigi Valitsus. Eesti täiendatud seisukohad kaupade parandamist edendavate ühiste normide direktiivi eelnõu kohta - COM(2023) 155. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/38a10cc7-b8ef-4cba-a293-6737b587270b/eesti-taiendatud-seisukohad-kaupade-parandamist-edendavate-uhiste-normide-direktiivi-eelnou-kohta---com2023-155/>, p 2.4.

¹⁰⁷ Zoll, F. et al. Routledge 2024. P 6.5, lk 109.

¹⁰⁸ Õiguskaitsevahendite hierarhia ning omavaheliste suhete osas vt täpsemalt Völaõigusseadus II, §-de 217-228 sissejuhatus, komm 2.2.5.7, lk 77-78.

EL õiguses. Küll aga võib hierarhia tuletada järgnevalt. VÕS § 222 näeb müügilepinguid puudutavas peatükis esimese õiguskaitsevahendina ette lepingu täitmise nõude, mille kohaselt on tarbijal õigus nõuda müüjalt kas asja parandamist või asendamist. Nii parandamise kui asendamise nõude puhul on esmane eeldus see, et asja parandamine või asendamine on objektiivselt üldse võimalik. Näiteks ei ole võimalik teatud asju parandada (vt täpsemalt 3.2.2, lk 42) ning asendamine osutub võimatuks individuaaltunnustega asjade puhul, milleks võivad olla näiteks eritellimusel tehtud asjad, mida ongi olemas ainult üks. Täitmisenõue on ostja peamine õiguskaitsevahend lepingutingimustele mittevastavuse korral ning nagu EL õiguses, on ka Eesti õiguses valikuõigus lepingu täitmise nõude esitamise viisi osas ostjal.¹⁰⁹ Seejärel on VÕS § 223 alusel ostjal õigus lepingust taganeda, kui müüja ei ole asja parandamist või asendamist lõpule viinud (VÕS § 223 lg 1 p 1) ning VÕS § 224 kohaselt on ostjal õigus hinda alandada VÕS § 223 lg-s 1 nimetatud juhtudel¹¹⁰. Õiguskaitsevahenditest tuleb pikemalt juttu käesoleva peatüki vastavates alapunktides (parandamise kohta vt 3.2.2. ning asendamise kohta 3.2.3.).

Kokkuvõtvalt näeme, et õiguskaitsevahendite hierarhia on tuvastatav nii Euroopa Liidu kui ka Eesti õiguses. Käesolevas alapunktis viidatud erinevate autorite sõnutsi ei aita tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 toodud õiguskaitsevahendite hierarhia tegelikult õiguskaitsevahendite abil kestlikkuseesmärkide saavutamisele kaasa. Tarbija saab lepingutingimustele mittevastava asja puhul valida esimeses järjekorras kas asja parandamise või asendamise vahel, kuid tarbijat ei suunata eelistama üht või teist valikut ning puudub sanktsioon või karistus vähemkestliku valiku langetamise eest.

Asja parandamine oleks õiguskirjandust lugedes kestlikum valik, kuid tarbija võib alati nõuda hoopis asja asendamist. Lisaks on tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 sõnastust ja varasemaid tootepõhiseid direktiive analüüsid võimalik väita, et ehkki institutsioonide eesmärgiks on kõrge tarbijakaitse tase, on tarbijale suuremate õiguste andmise sildi all hoopis tarbijate

---

¹⁰⁹ Võlaõigusseadus II. § 222, kamm 3.1, lk 121.

¹¹⁰ VÕS § 223. Müügilepingust taganemine asja lepingutingimustele mittevastavuse tõttu

(1) Ostjal on õigus müügilepingust taganeda, kui:

1) müüja ei ole asja parandamist või asendamist lõpule viinud, või kui see on asjakohane, ei ole teinud seda vastavalt käesoleva seaduse § 222 lõike 3 esimesele ja neljandale lausele ning lõike 4 teisele lausele;

2) müüja on keeldunud asja lepingutingimustega vastavusse viimisest vastavalt käesoleva seaduse § 222 lõikele 2¹;

3) mis tahes lepingutingimustele mittevastavus ilmneb hoolimata müüja püüdlusest asi lepingutingimustega vastavusse viia;

4) lepingutingimustele mittevastavus on nii tõsine, et õigustab kohest müügilepingust taganemist, või

5) müüja on teatanud või asjaoludest nähtub selgelt, et ta ei vii asja lepingutingimustega vastavusse mõistliku aja jooksul või tarbijalemüügi korral tarbijale olulist ebamugavust põhjustamata.

valikuid piiratud, nt keelustades ühekordselt kasutatavate ehk mittekestlike toodete müük ELi siseselt. Küll aga on nii ELi kui ka Eesti õiguses selgelt tuvastatavad Euroopa Kohtu kohtupraktikas allajoonitud kolm põhiprintsiipi parandamise ja asendamise kohta: tarbija jaoks (garantiiperioodil) tasuta, mõistliku aja jooksul ning ilma olulise ebamugavuseta tarbija jaoks. Need kolm põhimõtet tagavad tarbijakaitse kõrge taseme, kuid kestlikkuseesmärkide saavutamisele need põhimõtted tingimata kaasa ei aita. Sellest tulenevalt tuleb nõustuda õiguskirjanduses kõlama jäänud enamuse häältega ja nentida, et õiguskaitsevahendite hierarhia tõepoolest ei arvesta kestlikkuseesmärkidega piisavalt palju ning tarbijaid võiks kestlikumate valikute tegemisel rohkem suunata.

3.2 Asja lepingutingimustega vastavusse viimine

3.2.1 Lepingutingimustele mittevastav asi

Tarbijale müügilepinguga üle antav asi peab vastama lepingutingimustele. See tähendab, et asi peab vastama tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art-te 6 ja 7 tingimustele¹¹¹ ning Eesti õiguses VÕS § 217¹ loetletud tingimustele.¹¹² Kui tarbijale üleantav asi lepingutingimustele ei vasta, on tegemist müügilepingust tulenevate müüja kohustuste rikkumisega. Kui müüja rikkumise eest vastutab, tekib tarbijal õigus kasutada müüja vastu lepingulisi õiguskaitsevahendeid.¹¹³ Nagu ka võlaõigusseaduse kommentaarides leitakse, seondub müüdüd asja lepingutingimustele mittevastavus asja omadustega, nt on asjal ettenähtust halvem kvaliteet (kui asjal on teatud negatiivsed omadused, mida sama liiki sarnastel asjadel tavaliselt ei esine),

---

¹¹¹ Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 6 loetleb subjektiivsed vastavusnõuded ehk lepingust tulenevad nõuded ning art 7 objektiivsed vastavusnõuded ehk seadusest tulenevad nõuded. Pikemalt on sellest kirjutatud magistr töö s p-s 2.1.1, lk 20 jj.

¹¹² VÕS § 217¹. Asja vastavus lepingutingimustele tarbijalemüügi puhul

(1) Asi peab vastama lepingutingimustele.

(2) Asi loetakse muu hulgas lepingutingimustele vastavaks, kui:

1) selle kirjeldus, liik, kogus, kvaliteet, kasutusviis, ühilduvus, koostalitlusvõime ja muud omadused vastavad kokkulepitud tingimustele;

2) see sobib teatud eriliseks otstarbeks, milleks tarbija seda vajab ja mille ostja on teinud müüjale teatavaks hiljemalt lepingu sõlmimise ajal ning millega müüja on nõustunud;

3) see antakse üle koos kõigi kokkulepitud tarvikute ja juhistega, sealhulgas paigaldusjuhistega, ja

4) sellele tehakse kokkulepitud uuendusi.

¹¹³ Kui ostja on saanud puudusega asja, peab ta lisaks asja lepingutingimusele mittevastavuse olemasolule tõendama, et mittevastavus ilmnes asjal juba selle üleandmise hetkel. Seda tarbijapoolset tõendamiskoormist kergendab direktiivi 2019/771 art 11 lg-st 1 tulenev eeldus, et nõuetele mittevastavus, mis ilmneb ühe aasta jooksul alates kauba üleandmisest, oli olemas asja üleandmise hetkel. Tarbija peab tõendama, et asjal on puudus VÕS § 217¹ ja § 77 kohaselt (asi ei vasta lepingutingimustele ja asjal ei ole vähemalt keskmist kvaliteeti) ning et puudus on ilmnenud ühe aasta jooksul alates asja tarbijale üleandmisest (VÕS § 218 lg 2²).

või asjal puudub teatud lepinguga ettenähtud omadus.¹¹⁴ Asi võib olla puudusega ka juhul, kui sellega ei ole kaasas vastavad dokumendid või on asjale lisatud midagi, mida tavapäraselt sama liiki asjadel ei ole (ning mille olemasolust tarbija teadlik ei ole)¹¹⁵. Asja lepingutingimustele mittevastavuse kontrollimise esmaseks aluseks on müügileping. Kui müügilepingus on eraldi ning ammendavalt reguleeritud müüdnud asja teatava omaduse lugemist lepingutingimustele vastavaks või mittevastavaks, ei ole vajalik kohaldada VÕS § 217 lg-s 2 toodud täiendavaid kriteeriume. Tarbijalemüügi (VÕS §217¹ ehk uus paragrahv pärast direktiivi 2019/771 vastuvõtmist) puhul ei saa poolte kokkuleppel tarbijast ostja kahjuks kõrvale kalduda sellistest lg-s 2 sätestatud põhimõtetest, mis on tarbijast ostja suhtes imperatiivsed.¹¹⁶

Niisiis tuleb ostjale üle anda asi, mis vastab lepingus kokkulepitule või, kokkuleppe puudumisel, seadusest tulenevatele miinimumnõuetele (VÕS § 271¹ lg-d 1-3). Puudusega asi ehk lepingutingimustele mittevastav asi võib olla ka näiteks mistahes asi, mille müüja annab ostjale üle ilma asja juurde kuuluvate dokumentideta.¹¹⁷ Lepingutingimustele mittevastavaks saab lugeda ka sõiduauto, millele on paigaldatud lisaseade või tarkvara, mis ei vasta sõiduki tüübitingimustele ning millest tarbija teadlik ei ole.¹¹⁸

Kui asi on parandatav või asendatav, saab ostja nõuda müüjalt asja parandamist või asendamist juhul, kui see ei põhjusta müüjale ebamõistlikke kulutusi (VÕS § 222 lg 1). Parandamise mõistlikkuse hindamiseks tuleb vaadata, kas parandamise kulud ületaksid parandatud asja väärtuse. Parandamine ei ole mõistlik, kui parandamise kulud on suuremad kui parandatud asja väärtus (nt on varuosade hind väga kõrge). Lisaks väärtusele tuleb arvestada ka asja puuduse olulisust ja seda, kas ostjal on võimalik mujalt saada sarnane sama ülesannet täitev asi (VÕS § 222 lg 2¹).¹¹⁹ Kui need eeldused on täidetud, alles siis saab kas asja parandamise või asendamisega edasi liikuda.

Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 14 lg-st 1 leiab kolmekordse nõude tarbijakaitse kõrge taseme tagamiseks: parandamine või asendamine 1) toimub tasuta; 2) mõistliku aja jooksul ning 3) ilma olulise ebamugavuseta tarbijale.¹²⁰ Eesti õiguses leiab samad põhimõtted VÕS §-st 222, kuid need ei ole niivõrd selgelt välja toodud. VÕS §-s 222 ei öelda otsesõnu, et asja

---

¹¹⁴ Võlaõigusseadus II, § 217, komm 1, lk 84. Vt ka joonealune märkus 56 asja kehva kvaliteedi ja vastupidavuse kohta.

¹¹⁵ Dokumendid VÕS § 211 tähenduses. Vt ka RKTko 3-2-1-171-14, p 12.

¹¹⁶ Võlaõigusseadus II, § 217 lg 1, komm 3.2, lk 85.

¹¹⁷ Vt nt VÕS § 217¹ lg 2 p 3 ja VÕS § 211 ning VÕS II, § 211, komm 3.1.1, lk 57.

¹¹⁸ Vt ka nn Dieselgate lahendeid C-128/20, C-134/20 ja C-145/20.

¹¹⁹ Võlaõigusseadus II. P 3.2.2, lk 123 passim.

¹²⁰ Selle nõude on Euroopa Kohus eraldi välja toonud lahendis C-52/18 Füllä, p 32.

parandamine või asendamine toimub tasuta, vaid VÕS § 222 lg-s 4 on see kirjas pikemalt - müüja kannab asendamise või parandamisega seotud kulud, eelkõige veo-, posti-, töö-, reisi- ja materjalikulud (võrdluseks: müügigarantii juures VÕS § 230 lg-s 1 on kirjas, et asja asendamine või parandamine toimub tasu eest või tasuta¹²¹). Mõistliku aja põhimõte tuleb VÕS § 222 lg-st 4² ning tarbijale ebamugavuste mittepõhjustamine VÕS § 222 lg-s 1 ja lg-s 4².¹²²

Järgnevalt analüüsitakse tarbija käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid ükshaaval vastavalt nende järjestusele õiguskaitsevahendite hierarhias. Magistritöö mahupiirangutest tulenevalt jäetakse käsitlemata müüja vastutuse küsimus, sest müüja vastutamine lepingu rikkumise ehk müüdü asja mittevastavuse eest lepingutingimustele on üks õiguskaitsevahendite kasutamise eeldustest. Samuti ei käsitleta ostja tõendamiskoormist, teavitamiskohustust, riisiko üleminekut jms. Eelduslikult on täidetud kõik tingimused õiguskaitsevahendite kasutamiseks ostja poolt ja ostjale on üle antud lepingutingimustele mittevastav asi. Esmajärjekorras leiavad käsitlemist hierarhia tipus asuvad parandamine ja asendamine, sest nende kahe õiguskaitsevahendi kasutamine omab kestlikkusele kõige suuremat mõju. Viited kestlikkuspõhimõtetele on eraldi välja toodud, kuid nagu korduvalt nenditud, on tegemist ELi õiguses üsna uute ja mahukate omadustega, mille kohta hetkel ka kohtupraktika puudub.

---

¹²¹ VÕS § 230. Müügigarantii

(1) Müügigarantii käesoleva peatüki tähenduses on müüja, varasema müüja või tootja (müügigarantii andja) lubadus müüdü asi garantiis või reklaamis ettenähtud tingimustel *tasuta või tasu eest* asendada või parandada või seda hooldada, et tagada selle vastavus garantiis või reklaamis ettenähtud tingimustele, või maksta tagasi asja eest tasutud ostuhind. Müügigarantiiga antakse ostjale seaduses sätestatust soodsam seisund.

¹²² VÕS § 222. Lepingu täitmise nõue õiguskaitsevahendina

(1) Kui asi ei vasta lepingutingimustele, võib ostja nõuda müüjalt asja parandamist või asendamist, kui valitud õiguskaitsevahendi kasutamine on võimalik ja sellega ei põhjustata müüjale võrreldes teise õiguskaitsevahendi kasutamisega ebaproportsionaalseid kulusid, arvestades kõiki asjaolusid, muu hulgas väärtust, mis asjal oleks olnud, kui lepingutingimustele mittevastavust ei esineks, lepingutingimustele mittevastavuse olulisust ning ostja võimalust kasutada teist õiguskaitsevahendit ilma märkimisväärse ebamugavuseta.

(4) Müüja kannab asja parandamisega või asendamise seotud kulud, eelkõige veo-, posti-, töö-, reisi- ja materjalikulud. Kui parandamiseks või asendamiseks on vajalik sellise lepingutingimustele mittevastava asja eemaldamine, mis enne mittevastavuse ilmnemist oli oma laadile ja otstarbele vastavalt paigaldatud, hõlmab parandamise või asendamise kohustus ka kõnealuse asja eemaldamist ja asendava või parandatud asja paigaldamist või vastavate kulude kandmist.

(4²) Müüja peab asja parandama või asendama *mõistliku aja jooksul* alates hetkest, kui ostja teavitas müüjat asja lepingutingimustele mittevastavusest, ning *tarbijalemüügi korral ilma olulise ebamugavuseta tarbijale*, võttes arvesse asja laadi ja otstarvet, milleks tarbija asja vajas. (Autori kaldkiri)

3.2.2 Parandamine

Käesolevas alapunktis analüüsitakse, kas ja mis ulatuses aitab parandamisnõue tarbija õiguskaitsevahendina kaasa kestlikkuseesmärkide täitmisele. Eelnevates peatükkides on autor õiguskirjanduse toel juba jõudnud järeldusele, et ehkki on erandeid, on puudusega asja parandamine enamasti siiski kõige kestlikum valik. Selleks, et välja selgitada, kuidas parandamisnõue kestlikkust toetab, tuleb esmalt analüüsida, kas olemasolev õigusraamistik on piisav parandamisnõude maksmapanekul ning tarbijakäitumise kestlikumaks muutmisel. Alles seejärel on võimalik hinnata, kuidas parandamisnõude abil kestlikkuseesmärke saavutada.

Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid 2024. aasta juunis vastu parandusdirektiivi 2024/1799 ehk õigusakti, mis on, nagu mitmed käesolevas magistritöös eelpool analüüsitud õigusaktid, seotud roheleppe ja ringmajanduse tegevuskava eesmärkidega ning millega soovitakse edendada kestlikku tarbimist. Ka parandusdirektiivi 2024/1799 eesmärkide hulgas on kestlikuma tarbimise edendamine, ennekõike seeläbi, et tarbijad ei viskaks enneaegselt ära kasutuskõlblikke kaupu. See ei ole kestlik käitumine ning toob endaga kaasa rohkem jäätmeid, suurema nõudluse ressurside, sealhulgas energia järele, sest puudustega kauba asemel tuleb toota uus, vaja on rohkem uusi ressursse ja energiat.¹²³ Sama kehtib tegelikult ju mistahes kasutuskõlbliku kauba kohta, mis on ära visatud lihtsalt seetõttu, et tootjatel on tulnud välja uuem ja täiustatum versioon. Parandusdirektiiviga 2024/1799 täiendatakse tarbijalemüügi direktiivi 2019/771, sest kui tarbijalemüügi direktiiviga 2019/771 keskendutakse tarbija õiguskaitsevahenditele ennekõike müüja vastutuse ja müügigarantiiga seoses, st puudusega asja parandamisele või asendamisele müüja kohustuse rikkumise korral, siis parandusdirektiiviga 2024/1799 hõlmatakse puudusi, mis ei ole tingitud müügilepingule mittevastavusest (parandusdirektiivi 2024/1799 põhjenduspunkt 16 ja art 1 lg 2), st reguleeritakse parandustööde pakkumist tarbijale kas tasuta või tasu eest ja parandusdirektiiv 2024/1799 ei hõlma müüja vastutust tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 10 kohaselt.

Parandusdirektiivi 2024/1799 preambuli põhjenduspunktis kaheksa sätestatakse, et parandusdirektiivist tulenevate eeliste täielikuks ärakasutamiseks tuleks parandusdirektiivi kohaldada kõikide Euroopa Liidus müüdavate kaupade suhtes. Kuna veel ei eksisteeri liiduülest raamistikku, mis hõlmaks kõiki Liidus müüdavaid kaupu, piirdub 2024. aastal vastu

---

¹²³ Parandusdirektiivi 2024/1799 põhjenduspunktid 1 ja 4.

võetud ja hiljemalt 31. juuliks 2026. aastal üle võetav direktiiv nende kaupadega, mille parandamine on hetkel õigusaktidega reguleeritud.¹²⁴ See on ka üks põhiline kriitika, mida õiguskirjanduses on Terry'n jt¹²⁵ kehtiva EL õiguse suhtes väljendanud – kestlikkuseesmärkide saavutamiseks ei ole hetkel piisavalt palju tooteid hõlmatud ELi parandatavusnõuetega. Kui vaadata, kui ambitsioonikalt on sõnastatud parandusdirektiivi 2024/1799 preambul ning millises suunas soovitakse roheleppes ja ringmajanduse tegevuskavas sätestatud eesmärkide näol liikuda, siis peab paraku ka parandusdirektiivi 2024/1799 puhul tõdema, et eesmärgid on üllad, kuid vähemalt praegu ei liiguta edasi piisavalt palju selleks, et eesmärkideni jõuda, veel vähem eesmärkide täitmisest rääkida. Küll aga on parandusdirektiivi 2024/1799 põhjenduspunktis 42 välja toodud tähelepanu vääriv ettepanek – nimelt võiks põhjenduspunkti 42 kohaselt parandamise ajaks müüja laenata tarbijale parandamise ajaks asenduskauba, kui parandamine on aeganõudev või tarbijale ebamugavusi põhjustav – asenduskaup võib olla ka taastatud kaup. Parandamise ajaks samaväärse asendusasja pakkumine ei ole iseenesest midagi uut, küll aga on asjaolu, et võib pakkuda taastatud kaupa, oluline edasimineku kestlikkuseesmärke silmas pidades (taastatud kauba kohta vt täpsemalt 3.2.3. lk 46-47).

Ringmajanduse eesmärkide täitmiseks on ostetud asja parandamise võimalikkus ehk parandatavus väga oluline. Ka Terry'n väidab, et parandamine võib olla oluline vahend jäätmete vähendamiseks ning toodete eluea pikendamiseks. Terry'n arutleb lisaks ka selle üle, et alati ei pruugi parandamine olla tarbija jaoks eelistatuim valik. Parandamine võib osutada tarbija jaoks väga ajakulukaks – peamiselt edasi-tagasisõidule kuluva aja mõttes ja parandamise kestvuse mõttes. Samuti võib ka kaup olla tarbija jaoks juba vananenud, välja on tulnud uus ja täiustatum versioon ning tarbija sooviks endale hoopis uut kaupa. Ka ei pruugi tarbija kindel olla selles, kas ja kui kvaliteetselt tema ese on parandatud.¹²⁶ Parandamise kvaliteet aga on otseselt seotud asja vastupidavusega – kui asja on võimalik pärast parandamist eesmärgipäraselt edasi kasutada, on asi piisavalt vastupidav ka järgmis(t)e kasutaja(te) jaoks (kasutatud asi) ning asi aitab tänu oma pikemale elueale ja korduskasutatavusele saavutada ka kestlikkuseesmärke.

---

¹²⁴ Parandusdirektiivi 2024/1799 lisa II sisaldab loetelu nendest Euroopa Liidu õigusaktidest, milles on hetkel sätestatud parandatavuse nõuded. Tegemist on komisjoni määrustega erinevate kodumasinade kohta, mis peavad olema EL õiguse kohaselt parandatavad. Loetelus on ära toodud 10 määrust, peamiselt on tegemist erinevate rakendusmäärustega. Loetelu võib Euroopa Komisjon tulevikus täiendada. Direktiivi II lisa loetelust leiab nt pesumasinade, nõudepesumasinade, tolmuimejate, mobiiltelefonide jms kodumasinade kohta käivad määrused.

¹²⁵ Vt nt Terry'n, E. A Right to Repair. P 1.4, lk 870.

¹²⁶ Ibid. P 1.1, lk 854. Siin võib tuua paralleeli ka järgmises alapunktis analüüsitud taastatud toodetega, sest tegemist on ennekõike toote taastamisega selle parandamise näol.

Tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 ei sätesta otsesõnu, kes peab asja parandama. Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunkt 54 täpsustab, et liikmesriigid ise määravad oma siseriiklikus õiguses ära selle, kas tarbija võib ise asja ära parandada või võib seda teha mõni kolmas isik müüja kulul. Õiguskirjanduses on sellega seoses leitud, et võivad eksisteerida takistused, mis ei võimalda tarbijal ise asja parandada või lasta seda teha kolmandal isikul. Näiteks ei ole saada varuosasid või kui on, ei ole need mõistliku hinnaga. Põhitähelepanu on ennekõike küsimusel, kas asja on üldse võimalik parandada. Asi võib olla näiteks osaliselt liimitud, nii et osasid ei ole võimalik eemaldada ja asendada, või on asi kokku pandud viisil, mis teeb parandamise ilma konkreetse abivahendita võimatuks. Samuti võib asja tarbija enda poolt või kolmanda isiku poolt parandamise teha keeruliseks või ka võimatuks korrektsete ja põhjalike juhendmaterjalide puudumine. Siin tuleb juba mängu ka intellektuaalomandi küsimus, sest paljud tootjad ei ole huvitatud oma intellektuaalomandi jagamisest tarbijatele või kolmandatele isikutele selleks, et need saaksid ise esemeid parandada. Tegemist on olulise takistusega eriti elektroonikaseadmete parandamisel.¹²⁷ Parandatavuse võimatuse puhul võib näiteks tuua erinevad Apple'i tooted, mida enamasti pigem parandada ei saa. Tooted on kokku pandud viisil, et akut on võimatu uuega asendada ja tarbija on sunnitud ostma uue toote.¹²⁸

Siin on Euroopa Liit astunud olulise sammu näiteks akude ja patareide vallas. Määrusega 2023/1542¹²⁹ sätestatakse, et lõppkasutajatel või teatud puhkudel spetsialistidel peab toote kasutusaja jooksul olema võimalik akusid või patareisid eemaldada ja asendada ilma, et selleks oleks vaja spetsiaalseid vahendeid.¹³⁰ Tarbijate õigusi silmas pidades on see kohustus eriti oluline, sest see parandab otseselt toodete kestlikkust ja pikendab toodete kasutamisiga. See tähendab, et näiteks Apple peaks hakkama muutma oma Euroopa turule suunduvate toodete disaini, et kasutajad saaksid kas ise nii AirPods kõrvaklappides kui ka laadimiskarbis asuvaid

---

¹²⁷ Ibid, lk 864. Parandamisel esineda võivate takistuste kohta vt ka Van Gool, E. jt. Public consultation as regards the Sustainable consumption of goods – promoting repair and reuse initiative. Artikkel on allalaetav leheküljelt: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4211301.

¹²⁸ Ameerikas 2003. aastal alguse saanud paranduskogukond iFixit võtab elektroonikaseadmed osadeks lahti, analüüsib nähtut ning koostab juhendid, mille abil peaks igauks olema suuteline oma seadmetel esinevad lihtsamad probleemid parandama. Lehekülje külastamise hetkel (16.12.2024) on leheküljel <https://www.ifixit.com> kättesaadavad 114547 juhendit 62715 seadme jaoks. 10.03.2025 seisuga on leheküljel juba 116349 juhendit 63641 seadme jaoks. Lisaks hindavad iFixit loojad ka erinevate elektroonikaseadmete parandatavust. Näiteks Apple kõrvasisesed kõrvaklapid AirPods2 on nende hinnangul täiesti parandamatud, sest akut ega ühtegi muud komponenti ei ole võimalik välja vahetada ilma, et seade täielikult lahti võetaks, kuid kokku panna ei ole seda enam võimalik. Seadme osad on üksteise külge kinni liimitud ja ümbrise sisse niimoodi paigaldatud, et ilma ümbrist katki tegemata ei saa neid kätte. Video on kättesaadav lingilt: <https://www.youtube.com/watch?v=WsxHWKJA7ig>

¹²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/1542, 12. juuli 2023, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ.

¹³⁰ Määruse 2023/1542 põhjenduspunktid 38, 39, artikkel 11.

akusid ise välja võtta ja vahetada. Või siis tegema võimalikuks nende vahetamise spetsialistil.¹³¹ See kohustus hakkab kehtima aastast 2027 ja tähendab seda, et tarbijad ei pea enam oma kasutuskõlblikke seadmeid ära viskama, vaid saavad ise nende eluiga pikendada, vahetades tühjaks saanud akud või patareid välja ja kasutades seadet edasi kuni selle eluea lõpuni. Seadmeid kasutatakse tõenäoliselt kauem, uusi ostetakse vähem ja sellevõrra kasutatakse ka ressursse vähem, sest enam ei ole vaja nii palju toota. Samuti tekib sel moel toimides ka vähem jäätmeid. Eraldi küsimus on muidugi ettevõtete kasumis, mis loomulikult mõjutab otseselt nii toodete eluiga, kestvust kui ka parandatavust ja asja asendamise seotud küsimusi, aga see väga huvitav ja mahukas teema ei kuulu käesoleva magistr töö uurimisvaldkonda ja seetõttu sellel pikemalt ei peatuta.

Parandamiskohustuse osas on täiendav samm astunud parandusdirektiivis 2024/1799, mille artikkel 5 kehtestab tootjatele parandamiskohustuse, kuid kohustus on piiratud nende kaupadega, mis on loetletud direktiivi lisas II (vt joonealune märkus 124). Eesti Vabariigi valitsus on oma seisukohtades parandusdirektiivi 2024/1799 ettepaneku kohta väljendanud vastuseisu laiapõhjalisele parandamiskohustuse kehtestamisele tootjale, nõustudes kohustusega ainult juhul, kui see hõlmab parandatavuse nõuetega hõlmatud tooteid. Valitsus on viidanud võimalikele probleemidele eriti piiriülestes olukordades, kui tootja ja tarbija asuvad erinevates riikides.¹³² Parandusdirektiivis 2024/1799 on tegeletud ka selle küsimusega, sätestades direktiivi art 5 lg-s 3 väljaspool ELi asuva tootja parandamiskohustuse ülemineku tootja volitatud esindajale ELis, selle puudumisel importijale ning omakorda selle puudumisel turustajale.

Terryn on välja pakkunud, et kuna tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 parandamist asendamisele ei eelista, võiks tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 siiski keskkonnamõju arvesse võtta ja hinnata, kas tarbija poolt valitud õiguskaitsevahend on proportsionaalne või mitte¹³³, sest kehtiva tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 13 lg-st 2 tulenevalt on müüjal õigus keelduda kauba parandamisest, kui see osutub tema jaoks ebamõistlikult kulukaks. Terryn argumenteerib, et ehkki tarbijal on õigus valida parandamise ja asendamise vahel, ei arvesta

---

¹³¹ Nn sõltumatu parandajate küsimus on üks takistustest, millega parandusdirektiiv 2024/1799 püüab tegeleda, lihtsustades direktiivi II lisas loetletud toodete parandamist lisaks tootjatele ka teistel parandajatel. Direktiivi 2024/1799 art 5 lg 6 viitab riist- ja tarkvarale, varuosadele jms kasutamisele tootes, mis võiks raskendada asja parandamist sõltumatute parandajate poolt. Erandina on antud lõigus viidatud intellektuaalomandi õiguste kaitsele.

¹³² Vabariigi Valitsus. Eesti täiendatud seisukohad kaupade parandamist edendavate ühiste normide direktiivi eelnõu kohta. P 2.1.

¹³³ Terryn, E. A Right to Repair? Lk 856.

niisugune lahendus kestlikkuseesmärkidega. Tema sõnutsi peaks kestlikkuseesmärkide saavutamiseks olema parandamine õiguskaitsevahendite hierarhias esikohal. Küll aga möönab ta, et vähemalt praegusel hetkel ei ole realistlik alati ja igas olukorras otsustada asja parandamise kasuks.¹³⁴ Mitmeid põhjuseid selleks on juba nimetatud ka käesolevas magistritöös, sh parandamise ebamugavus või ajakulukus tarbija jaoks, uuem ja täiustatud versioon parandamist vajavast asjast jne. Teisalt on parandusdirektiivi 2024/1799 põhjenduspunktis 40 ja sellele vastavas art-s 16 kirjas oluline säte, mis peaks justkui soodustama parandamist ning suunama tarbijaid eelistama asja asendamise asemel valima selle parandamise kasuks. Nimelt muudetakse parandusdirektiiviga 2024/1799 tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art-t 10, kuhu lisatakse lõige 2a, mille kohaselt asja parandamise korral pikendatakse müüja vastutuse tähtaega üks kord kaheteistkümne kuu võrra. Seda sätet saab tõlgendada kui seadusandja soovi näidata, et parandamine on siiski õiguskaitsevahendite hierarhias esikohal, sest soodustab kestlikku tarbimist ja edendab ringmajandust. Samas võib sel viisil parandamise eelistamine tähendada ka seadusandja nõustumist kriitikaga parandamise ja asendamise võrdsustamise osas.

Lisaks võib õiguskirjandusest leida ka seisukohti, et ehkki parandamise eelistamine on kestlikum lahendus, ei taga see piisavat kõrget tarbijakaitse taset. Näiteks on argumenteeritud, et kui parandamine oleks õiguskaitsevahendite hierarhias esimesel kohal, siis nõrgestaks see tarbijate lepingulist positsiooni varasema direktiiviga võrreldes ning oleks samm tagasi ka liikmesriigi õigusega tagatud teatud õiguste puhul. Samas leiavad autorid, et parandamine on siiski asjakohasem õiguskaitsevahend puudustega asja ja kestlikkuse mõttes, sest tarbija saab lepingutingimustele vastava asja, lepinguline suhe müüjaga jääb kehtima ning asi ei lähe hävitamisele ega ära viskamisele. Asendamine võib tarbija jaoks olla eelistatuim lahendus, kuid ei ole seda müüja jaoks, samuti on see negatiivse mõjuga kestlikkuse suhtes, sest tähendab, et tuleb tegeleda kahe asja elutsükliga ning probleem kahekordistub.¹³⁵ Nagu nähtub ka tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 13 lõigetest 2 ja 3, ei pruugi asja parandamine alati võimalik olla või võib see osutada müüja jaoks ebamõistlikult kulukaks, sellisel juhul ei pruugi olla asjakohane nõuda alati esmajärjekorras asja parandamist, sest see võiks omakorda tarbijale tekitada ebamugavusi. Nii et siinkohal oleks ilmselt kõige mõistlikumaks lahenduseks lugeda direktiivi 2019/771 art-t 13 koos sellele vastavate põhjenduspunktidega, eriti koos põhjenduspunktiga 48.

---

¹³⁴ Ibid, lk 858.

¹³⁵ Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. Routledge 2024, lk 125.

Eesti õiguses reguleerib lepingu täitmise nõuet ostja õiguskaitsevahendina VÕS § 222, mis on erisätteks VÕS § 108 suhtes. VÕS § 222 kohaselt on ostjal võimalik nõuda puudusega asja parandamist, kuid seda juhul, kui asja parandamine ei too müüja jaoks kaasa ebamõistlikke kulusid¹³⁶, näiteks võivad suure asja puhul olla transpordikulud müüja jaoks väga suured või on konkreetse eseme parandamiseks saadaval olevad varuosad kallimad kui eseme väärtus pärast parandamist. Müüjal on võimalik keelduda asja parandamisest olukorras, kus see on võimatu.¹³⁷

Kokkuvõtvalt on näha, et ei ELi ega Eesti õiguses ei ole parandamine õiguskaitsevahendite hierarhias selgelt esikohal vaatamata õiguskirjanduses levinud seisukohale parandamise kui kestlikuma valiku eelistamise kohta. Samuti ei ole parandamine tarbija jaoks nõ absoluutne valik – teatud juhtudel võib parandamine osutuda võimatuks või ebamõistlikult kulukaks ja müüja võib asja parandamisest keelduda. Kestliku tarbimise seisukohalt vaadatuna ei toeta kehtiv õigus praegu piisavalt parandamise eelistamist asendamisele, samuti ei ole kõik parandatavad asjad esialgu veel vastavate tootespetsiifiliste õigusaktide kohaldamisalas – välja on võimalik tuua vaid piiratud nimekiri asjadest, mis peavad olema parandatavad. Laias laastus tuleb nõustuda õiguskirjanduses kõlanud arvamusega, et kestlikuma tarbijakäitumise soodustamiseks ning kestlikkuseesmärkide saavutamiseks kehtivatest õigusaktidest aga hetkel veel ei piisa.

3.2.3 Asendamine

Eelmises alapunktis jõudis autor järeldusele, et ehkki asja parandamine tundub olevat kõige kestlikum valik puudusega asja puhul, ei pruugi parandamine tegelikult olla parim valik kestlikkuseesmärkide saavutamiseks (vt ka 3.1), sest kätkeb endas paralleelselt kahe asja eksisteerimist, kahe asja jaoks ressursside kasutamist ning kahe asja jäätmetega tegelemist. Selleks, et selgitada, kas ja kuidas toetab kestlikkuseesmärkide saavutamist asendamise nõue, tuleb kindlasti analüüsida ka taastatud ehk uueväärse asjaga asendamist, sest kestlikkuseesmärke silmas pidades ei pruugi tänapäeval olla uue asjaga asendamine kõige eesmärgipärasem.¹³⁸ Üldjuhul müüakse taastatud asju uueväärsete sildi all, st asjad peaksid

---

¹³⁶ See põhimõte ei pruugi siiski kehtida juhul, kui asjal on ka mittevaraline väärtus, nt on tegemist lemmikloomaga või unikaalse sõidukiga. Võlaõigusseadus II. § 222, komm 3.2.2 a), lk 123.

¹³⁷ Säte on Eesti õigusesse võetud üle tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 artiklist 13.

¹³⁸ Taastamise mõiste tuleb ökodisaini määruse 2024/1781 art 2 lg-st 18, ning see on „tegevus, mille eesmärk on toote või kasutusel kõrvaldatud toote ettevalmistamine, puhastamine, katsetamine, hooldamine ja vajaduse korral parandamine, et taastada selle tulemuslikkus või funktsionaalsus algselt disainimisetapis toote turule laskmise ajal

oma toimivuselt ja omadustelt olema nagu uued. Sellisel juhul on asjakohane küsida, kas taastatud asjadel on ka tegelikult samaväärsed omadused ja toimivus nagu uutel asjadel.

Terryn argumenteerib, et kui parandamine osutub võimatuks, võiks kestliku asendusena kõne alla tulla taastatud ehk uueväärse (ingl. k. „refurbished“) asja üleandmine. Küll aga seab ta kahtluse alla taastatud asja kvaliteedi, tuues näiteks Belgias 2016. aastal läbi viidud katse taastatud Apple telefonidega – 18st testitud taastatud telefonist pooltel oli oluline puudus ning ainult üks telefon, mis oli taastatud Apple’i enda poolt, oli ilma puudusteta.¹³⁹ Sama katset korrati 2022. aastal, kuid tulemused ei olnud oluliselt paremad – 44st testitud taastatud Apple’i telefonist kuus olid peaaegu kasutuskõlbmatud, kaheksal olid tõsised puudused, kolmeteistkümmel väiksemad puudused ning ainult kaks telefoni said testis piisavalt punkte, et neid oleks võimalik uueväärseks müüa.¹⁴⁰

Viide taastatud asjadele on jõudnud ka parandusdirektiivi 2024/1799 põhiosasse, kus parandamiskohustust puudutava art 5 lg 2 p-s d öeldakse selgesõnaliselt, et kui parandamine ei ole võimalik, võib tootja pakkuda tarbijale taastatud kaupa. Parandusdirektiivi 2024/1799 põhjenduspunktis 42 selgitatakse, et ostjale parandamise ajal laenuks antud asenduskaup võib olla ka taastatud kaup ning et lisaks võib müüja õiguskaitsevahendina ja tarbija soovil anda tarbijale asendamise korral taastatud kauba. Otsesõnu ei ole põhjenduspunktis öeldud, kas tarbija võib taastatud kauba vastuvõtmisest keelduda, kuid sõnapaari „tarbija soovil“ võiks siiski tõlgendada nii, et tarbijal on võimalik taastatud asjaga asendamisest keelduda ning nõuda asendusena ikkagi uut asja (parandamise ajaks asja asendamise kohta vt 3.2.2. lk 41). Käesoleva alapunkti alguses viidatud taastatud asjade kvaliteedi uuringu valguses on küll küsitav, kas ja kui pikalt oleks tarbija nõus taastatud asja kasutama, kasvõi parandamise perioodi ajaks. Samuti võib eeldada, et kuna tarbijatel tundub kasutatud asjade puhul olema pigem negatiivne hoiak (2.1.2, lk 25), võib sama negatiivsus kanduda edasi ka taastatud asjadele.¹⁴¹ Õiguskirjanduses on väidetud, et tarbijad võivad käsitleda taastatud asju uute

---

ette nähtud kasutuse ja tulemuslikkustasemetega vahemiku piires“. Parandusdirektiiv 2024/1799 uut mõistet ei loo ega olemasolevat ei täienda, viitab ökodisaini määruse 2024/1781 definitsioonile.

¹³⁹ Terryn, E. A Right to Repair? P 1.2.2., lk 861. Terryni viidatud uuringu leiab siit: Test-Aankoop. Een op de twee “refurbished” iPhones deugt niet! 20.10.2016. <https://www.test-aankoop.be/hightech/gsms-en-smartphones/nieuws/een-op-twee-refurbished-iphones-deugt-niet>.

¹⁴⁰ Test-Aankoop. Moet je een refurbished iPhone kopen of niet? 05.04.2022. <https://www.test-aankoop.be/hightech/gsms-en-smartphones/nieuws/refurbished-iphones>

¹⁴¹ Eurobaromeetri uuringut taastatud kaupade kohta tehtud ei ole, kuid põhjalikumalt on uueväärseid kaupade analüüsinud Belgia, Itaalia, Hispaania ja Portugali näitel Euroconsumers. Riigipõhiste küsitluste käigus on leitud, et mõistel puudub Euroopa-ülene ühtne definitsioon, taastatud toodete turg on reguleerimata parandajate ja tarbijatele laieneva kaitse osas, ning taastatud tooted pigem ei ole samaväärsed uute toodetega („as good as new“).

asjadena¹⁴², niisiis tuleks siinkohal mõelda müüja vastutusele ka taastatud asja puhul. Kas see võiks olla sama, mis uue asja puhul, on esialgu vaieldav ennekõike taastamiskvaliteedi üle teostatava järelevalve ja taastamist puudutava regulatsiooni puudumise tõttu. Alles siis, kui uus asi ja taastatud asi on asja omadustelt võrdväärsed, võiks võimaldada puudusega asja asendamist taastatud asjaga. Seetõttu oleks oluline läbi viia kõikide ELi liikmesriikide tarbijaid hõlmav uuring, et selgitada välja tarbijate hoiakud ja sellest lähtuvalt sõnastada ka õigusakti ettepanek taastatud asjade turu korrastamiseks. Alles seejärel võiks hakata nägema taastatud asjade kasutuselevõtu tegelikku mõju kestlikumale tarbimisele.¹⁴³

Taastatud asjade kontekstis mängib olulist rolli Euroopa Kohtu lahend C-404/06, milles on juttu ainult uue asjaga asendamisest.¹⁴⁴ Kuna kestlikkus on ELi tarbijaõiguses keskne teema, siis tuleks küsimuse alla seada asja asendamine uuega. Quelle kohtuasjas ei mainita aga kordagi asja asendamist taastatud asjaga ning nt Terry'n on tõlgendanud seda kui viidet asjaolule, et tarbija puudusega asi tuleb tingimata asendada just uue asjaga¹⁴⁵. Siinkohal on vajalik rõhutada, et Quelle lahend on pärit aastast 2006, kui veel ei eksisteerinud ei rohelepet ega ringmajanduse tegevuskava ning võiks järeldada, et kestlikkus ei olnud siis veel EL tarbijaõiguses niivõrd keskne mõiste. Samuti võib kohtu otsusest välja lugeda, et sõna „uus“ oli kasutusel ka juba põhikohtuasjas Saksamaa kohtutes¹⁴⁶ ning Euroopa Kohtus ei ole sellele küsimusele eraldi tähelepanu pööranud. Asja asendamine uuega ei ole aga kestlik lahendus. Seetõttu oleks huvitav analüüsida, kuidas kohus sama küsimuse lahendaks praegu – kas soovitaks asendada asja taastatud asjaga, et oleks arvestatud ka kestlikkuspõhimõttega? Praeguseks on vastu võetud selgesõnaliselt taastatud tootega asendamisele viitav parandusdirektiiv 2024/1799, mille puhul tuleb küll nentida, et müüja vastutust puudutav jääb selle kohaldamisalast välja ja seetõttu ei oleks parandusdirektiivis 2024/1799 viidatud taastatud tootest abi ülal viidatud lahendi puhul, kus oli tegemist uue puudusega toote ja selle asendamisega.¹⁴⁷ Kuna kestlikkusega seonduvaid küsimusi reguleerivad õigusaktid on aga üsna uued,¹⁴⁸ siis puudub veel kohtupraktika

---

Analüüs on allalaetav leheküljelt: <https://www.euroconsumers.org/wp-content/uploads/2025/01/How-good-is-as-good-as-new.pdf>

¹⁴² Zoll, F. et al. Routledge 2024. P 6.3, lk 106-107.

¹⁴³ Taastatud asjade müüjad on võimaluse korral tarbijate jaoks leitavad ka parandusdirektiivi 2024/1799 art-ga 7 loodava Euroopa veebipõhise platvormi abil. Eeldusel, et taastatud asjadel on uute asjadega samaväärsed omadused, on tegemist suure sammuga kestlikkuse saavutamise suunas.

¹⁴⁴ C-404/06 Quelle, p 43.

¹⁴⁵ Terry'n, E. A Right to Repair? P 1.2.2., lk 861.

¹⁴⁶ Vt C-404/06 Quelle, p-d 14, 17 ja 40.

¹⁴⁷ Tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 reguleerib müüja vastutusega seonduvat.

¹⁴⁸ Tarbijate võimestamise direktiiv 2024/825 võeti vastu 28.02.2024, parandusdirektiiv 2024/1799 ning ökodisaini määrus võeti vastu 13.06.2024. Tarbijate võimestamise direktiivi 2024/825 norme peavad liikmesriigid

analüüsimeks, kuidas kestlikkust kui asja omadust tõlgendada ning millist rolli mängib kestlikkus ka asja parandamise ning asendamise kontekstis. Autori arvates tuleks selles kontekstis edaspidi pöörata eraldi tähelepanu taastatud asja omadustele ja taastamise kvaliteedile.

Asendamisega seonduvate sätete puhul ei ole parandamist reguleerivate sätetega võrreldes ELi õiguses erisusi. Nagu parandamise puhul, on ka asendamise korral tarbijal õigus nõuda asja puuduse kõrvaldamist. Samamoodi ei ole ka asendamise puhul tegemist piiramatult õigusega, sest asendamine võib olla võimatu või müüja jaoks ebamõistlikult kulukas¹⁴⁹ (tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 art 13 lg 2). Kohtupraktika¹⁵⁰ valguses on eraldi rõhutatud asjaolu, et tarbija ei pea maksma asja tavapärase kasutamise eest selle asendamisele eelneva aja jooksul (tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 art 14 lg 4). Sama sätte on ka Eesti õiguses.¹⁵¹ Samuti kehtivad asendusnõude puhul tasuta asendamise, mõistlikkuse ja tarbijale võimalikult väikese ebamugavuse põhjustamise põhimõtted (tarbijalemüügi direktiiv 2019/771 art 14 lg 1).

Asendamise puhul on õiguskirjanduses tehtud huvitav ettepanek¹⁵² eelmises lõigus viidatud tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 art 14 lg 4 sõnastuse ümberpööramise kohta. Nimetatud sätte kohaselt ei pea tarbija maksma asja kasutamise eest selle asendamisele eelneva aja jooksul. Tegemist on Euroopa Kohtu kohtupraktikas selgelt välja öeldud põhimõttega, mida on ka käesolevas magistritöös mitmel korral puudutatud ja mis on jõudnud ka Eesti õigusesse. Ettepaneku autorite arvates ei ole aga kehtiv olukord tasakaalus, sest ühest küljest võiks tarbija saada lühenenud elutsükliga parandatud ja juba kasutatud asja, teisest küljest aga asendatakse puudusega asi tasuta uue asjaga, mille elutsükel algab nõ otsast peale. Viimane variant on

---

hakkama kohaldama alates 27.09.2026, parandusdirektiiviga 2024/1799 sätestatud norme alates 31.07.2026. Õkodisaini määrust rakendatakse kõikides EL liikmesriikides selle jõustumise kuupäevast, st 13.06.2024. Kuna määrused on otsekohaldatavad, ei ole seda vaja eraldi siseriiklikusse õigusesse üle võtta, selle normid kuuluvad kohesele rakendamisele liikmesriikides. See omakorda tähendab, et füüsilistel isikutel on määrusest tulenevalt teatud õigused ja kohustused ning liikmesriigi kohtus on isikul võimalik määruse normidele tugineda. Samuti on füüsilistel isikutel võimalik määrusele viidata mistahes suhetes teiste füüsiliste isikutega, liikmesriikide või ELi asutustega.

¹⁴⁹ Tarbijalemüügi direktiivi 2019/771 põhjenduspunktis 48 on toodud näide ebamõistliku asendamise kohta olukorras, kus asjal on väikene kriimustus, mida on kerge parandada, samas asja asendamine põhjustaks olulisi kulusi. Võlaõigusseaduse kommentaarides viidatakse samas kontekstis asjaolule, kui müüja käsutuses ei ole sama liiki asju ning nende hankimine nõuaks asja väärtusega võrreldes ebamõistlike kulutuste tegemist. Kuna aga eeldatavalt on müüja puhul tegemist kaubandusettevõtjaga või müüdnud asja tootjaga, võib üldjuhul siiski eeldada, et sama liiki asjad on müüjal olemas või on tal võimalik neid muretseda. Võlaõigusseadus II. § 222, kamm 3.2.1, lk 122.

¹⁵⁰ Vt C-404/06 *Quelle*, p 43.

¹⁵¹ VÕS § 222. Lepingu täitmise nõue õiguskaitsevahendina

(4¹) Tarbija ei pea maksma asja tavapärase kasutamise eest selle asendamisele eelneva aja jooksul.

¹⁵² Van Gool, E. jt. Public consultation. 04.04.2022.P 3a.

tarbija jaoks kindlasti atraktiivsem lahendus. Olukorra tasakaalustamiseks tulekski lubada müüjal asendatava asja kasutamise eest tasu küsida. Magistritöö autori jaoks on küsitav, kuidas tarbijad ja ka Euroopa Kohus sellisesse lähenemisesse suhtuvad, sest ehkki tegemist on kestlikkust ja parandamist väärtustava ettepanekuga, ei tähenda see tingimata kõrgemat tarbijakaitse taset ja muudab puudusega toote korral tarbija jaoks valiku tegemise keerulisemaks – tuleb valida parandamise (mis võib, sõltuvalt puudusega asja liigist, võtta kaua aega) ja asendamise vahel (mis ei ole tarbija jaoks enam tasuta), kusjuures tarbija jaoks ei ole esimesel silmapilgul selge, kumb lahendus tema jaoks mugavam on.¹⁵³

Eesti õiguses reguleerib ka asendamisega seonduvaid küsimusi VÕS § 222, mille kohaselt on ostjal võimalik nõuda puudusega asja asendamist juhul, kui asja asendamine ei too müüja jaoks kaasa ebamõistlikke kulusid. Müüjal on võimalik keelduda asja asendamisest olukorras, kus see on võimatu, nt on tegemist individuaaltunnustega asjaga, mida eksisteeribki ainult üks. Samuti olukorras, kus asja puuduse kõrvaldamine selle parandamise näol on asendamisest oluliselt odavam. Siinkohal tulekski võrrelda asendamise ja parandamisega kaasnevaid kulusid. Võlaõigusseaduse kommentaarides on märgitud, et „Asendamine põhjustab parandamisega võrreldes ebamõistlikke kulusid, kui müüjale asendamiseks tagastatud asja ei ole võimalik kaubanduslikult ilma olulise müügihinna alandamiseta realiseerida ka siis, kui asjal tekkinud puudus on kõrvaldatud, kuna ostja on asja vahepeal kasutanud.“ Näitena on toodud uus sõiduauto, mille puudus on kõrvaldatud, aga kuna seda on vahepealse aja jooksul kasutatud, ei ole seda enam uue auto hinnaga võimalik müüa. Järelikult on tegemist ebamõistlike kuludega müüja jaoks.¹⁵⁴ VÕS ei täpsusta, kas asendamise korral asendatakse asi uuega või taastatud asjaga. Esialgu tundub, et taastatud asjaga asendamine ei pruugi samuti olla just kõige kestlikum lahendus. Seetõttu võiks kas oodata turu reguleerimist ELi institutsioonide poolt või teha alustuseks riigisisest vastavad ettepanekud asjade taastamise üle järelevalve teostamiseks. Alles seejärel oleks võimalik taastatud asjad kestlikuma lähenemise huvides ka Eesti õigusesse sisse viia.

Nagu parandamise puhul, ei ole ka asendamise puhul võimalik kestlikkuse konteksti piisavalt esile tuua. Ehkki nii õiguskirjanduses kui ka parandusdirektiivis 2024/1799 on viidatud taastatud asjaga asendamisele, on tegemist üksnes võimalusega ning mitte kohustusega. Asjade taastamine on tõepoolest kestlikum lahendus, eriti jäätmetekke ja ressursikasutuse mõttes, kuid

---

¹⁵³ Autorid märgivad, et ülaltoodud ettepanek ei kehti olukorras, kus asenduskauba puhul on tegemist parandatud, taastatud või taastoodetud kaubaga. Selle mõttega nõustub ka käesoleva magistritöö autor.

¹⁵⁴ Võlaõigusseadus II. § 222, komm 3.2.1, lk 122-123.

tegeliku mõju avaldamiseks ei ole taastatud asjadele õigusaktides piisavalt tähelepanu pööratud. Asjade taastamisega seonduv on reguleerimata ja puudub igasugune kvaliteedikontroll ning järelevalve selle üle, kes taastamisega tegeleb ning kas taastatud asjadel on samasugused omadused nagu uutel asjadel. Õiguslikus mõttes tuleks lisaks eristada ka kasutatud ja taastatud asju, need ei ole samaväärsed¹⁵⁵. Samuti tuleks tegeleda ka tarbijate õigustega taastatud asja kontekstis – kas müüja vastutuse periood pikeneks või nõ algaks otsast peale ka siin? Kas tarbijal on puuduse korral õigus nõuda asja parandamist või asendamist? Kas asendamise korral on võimalik uuesti taastatud asjaga asendamine või on teatud hetkel tarbijal nõuda uuega asendamist? Igal juhul on selles valdkonnas ELi institutsioonidel koos liikmesriikidega vaja ära teha veel palju tööd, enne kui on võimalik rääkida asendamise kestlikust mõjust tarbijate käitumisele.

---

¹⁵⁵ Ehkki eespool viidatud Belgia uuringu andmetel müüdi taastatud telefone hüüdlausega nagu uus või uueväärne („as good as new“), ei ole taastatud tooted siiski uued tooted ka ökodisainimääruse 2024/1781 põhjenduspunkt 17 kohaselt.

Kokkuvõte

Käesolevas magistritöös käsitletakse kestlikkuse ja vastupidavusega seotud küsimusi tarbijaõiguste kontekstis. Töös keskendutakse ennekõike tarbija õiguskaitsevahenditele tarbijalemüügi kontekstis, st niisugustele müügilepingutele, mille üheks pooleks on müüja ehk ettevõtja, kes müüb asja oma majandus- või kutsetegevuse raames ning teiseks pooleks füüsilisest isikust ostja ehk tarbija. Mahupiirangust tulenevalt keskendutakse magistritöös vallasasjadele ehk tarbijatele müüdavatele füüsilistele toodetele ja kaupadele termini “asi” mõistes ning sel põhjusel on magistritööst välja jäetud kinnisasjad, teenused ja energiatooded.

Magistritöös on sisustatud vastupidavuse tunnus kui kestlikkuse nõude üks element asja omadusena ning välja selgitada, millised tarbija õiguskaitsevahendid on kohased nõude järgimise tagamiseks. Töö eesmärgi saavutamiseks on leitud vastused järgmistele uurimisküsimustele:

- 1) Kuidas on kestlikkust sisustatud Euroopa Liidu õiguses ja millised on kestlikkuse nõude eesmärgid?
- 2) Milliste tunnuste kaudu tuleks sisustada vastupidavust kui kestlikkuse üht kriteeriumit ja asja omadust?
- 3) Millised õiguskaitsevahendid on sobivad asja vastupidavusnõuete täitmise kui kestlikkusnõude ühe eesmärgi saavutamiseks?

Töö põhijäreldused on järgnevad. Magistritöö autor on leidnud, et ehkki Euroopa komisjoni teatistes roheleppe ning ringmajanduse tegevuskava kohta on paika pandud väga ambitsioonikad eesmärgid kogu Euroopa Liidu majanduse ümberkorraldamise kohta selleks, et saavutada kliimaneutraalne ringmajandus aastaks 2050, ei ole eelnimetatud teatiste põhjal vastu võetud õigusaktid suutnud teatiste ambitsioonikust säilitada. Kestlikkuse mõiste on defineerimata nii teatistes kui ka õigusaktides, mis jätab selle mõiste sisustamise ja tõlgendamise liikmesriikide ning ka Euroopa Kohtu hooleks. Küsimustele vastamiseks oli esmalt vajalik defineerida kestlikkuse mõiste, sest see on hetkel Euroopa Liidu õiguses selgelt defineerimata. Mõiste selgitamiseks on töö esimeses peatükis analüüsitud nn pehmet õigust ehk Euroopa Komisjoni teatiseid ringmajanduse tegevuskava ning Euroopa roheline kokkuleppe kohta ning lisaks õigusakte, mille loomisele on eelnimetatud teatistes viidatud – tarbijate rohepöörde võimendamise direktiivi 2024/825, direktiivi 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta, direktiivi 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta ning kestlike toodete ökodisaininõuete määrust 2024/1781.

Magistritöö autor järeldab, et kestlikkus kui üldmõiste on väga mahukas ja hõlmab väga paljusid erinevaid kasutusvaldkondi. Kestlikkus kui toote või teenuse omadus on seotud mitmete erinevate õigusharudega ning seetõttu tuleb kestlikkusega seotud teemasid käsitleda nii keskkonnaõiguse, tarbijaõiguse, konkurentsioiguse, intellektuaalomandiõiguse kui ka mitmete teiste õigusharude raamistikus. Tsiviilõiguslikus mõttes peab kestlik asi olema piisavalt määratletav, et müüjale saaks ette heita asja lepingule või seadusele mittevastavust. Kuna Euroopa Liidu õiguses on tegemist siiski üsna uue mõistega ja töös analüüsitud õigusaktid on vastu võetud viimaste aastate jooksul, siis seetõttu puudub ka kohtupraktika, mis aitaks kestlikkuse mõistet ja kestliku asja omadusi paremini avada. Autor jõuab töös järeldusele, et kestlik asi on asi, mis peab vastama nii objektiivsetele ehk seadusest tulenevatele kui ka subjektiivsetele ehk lepingust tulenevatele vastavusnõuetele, mille leiab peamiselt tarbijalemüügi direktiivist 2019/771, kuid mida täiendavad ka muud Euroopa Liidu õigusaktid. Seega on kestlik asi niisugune asi: 1) mis on toodetud võimalikult keskkonnasäästlikult ja ressursitõhusalt, 2) mis on vastupidav ja kauakestev, 3) mida on võimalik parandada, 4) mis on uuesti kasutusse võetav, 5) mis tekitab võimalikult vähe jäätmeid nii tootmisprotsessi kui ka hävitamise käigus ning 6) mille eluiga on võimalikult pikk.

Ülaltoodud loetelust nähtub, et vastupidavus on oluline kestlikkuse kriteerium ning ka asja oluline omadus nii kauakestvuse kui pika eluea kontekstis. Seetõttu on autor pidanud oluliseks käsitleda töös ka vastupidavuse mõistet, vastupidavust kui asja omadust ja lepingutingimustele vastavust, et selgitada välja, milliste tunnuste kaudu tuleks vastupidavust sisustada. Töö teises peatükis nõustub autor õiguskirjanduses levinud seisukohaga, mille kohaselt peab kestlik asi olema võimalikult pika elueaga ning seega vastupidav. Vastupidavus on oluline asja omadus, mis võiks selgemini olla seostatud ka asjale laieneva müüja vastutuse perioodiga või isegi müüjigarantiiga. Kui tootja on oma toote vastupidavuses kindel, siis võiks täiendada müüjigarantiit pikkus seda tarbija otsustusvaliku lihtsustamiseks ka peegeldada. Sellest tulenevalt on magistritöös analüüsitud lisaks vastupidavusele kui asja omadusele ja lepingutingimustele vastavusele ka asja eluea pikkuse seost asja garantiiga. Autor on käsitlenud ka tarbija hoolsuskohustust ning jõudnud järeldusele, et ehkki järelevalve on võimatu, võiks tarbijale siiski kohalduda ka nõue asja kasutada heaperemehelikult ja eesmärgipäraselt, et seeläbi aidata säilitada asja vastupidavust ning vähendada hilisemat vajadust asja parandamiseks, asendamiseks või uue samaliigilise asja ostmiseks.

Töö teises peatükis on ühtlasi analüüsitud ka seda, kuidas sisustada vastupidavuse nõuet kasutatud asjade puhul ning kas vastupidavuse puudumine tähendab tingimata ka asja

lepingutingimustele mittevastavust. Vastupidavuse kontekstis puudutatakse ka enneaegse vananemise küsimust – enneaegse vananemise all peetakse silmas olukorda, kus asi lakkab teatud aja pärast toimimast või selle tulemuslikkus väheneb, ilma et need asjaolud tuleneksid asja tavapärasest kasutamisest. Tegemist on keelatud tavaga, mis mõjutab otseselt asjade eluiga ning seeläbi ka nende vastupidavust.

Autor on töös jõudnud järeldusele, et erinevalt kestlikkusest on Euroopa Liidu õiguses vastupidavus mõistena küll defineeritud, seda nii tarbijalemüügi direktiivis 2019/771 kui ka kõikehõlmavamalt ökodisaini määruses 2024/1781, kuid vastupidavus asja omadusena on õigusaktides jäänud põhjalikumalt käsitlemata. Hetkel pole veel ka piisavalt palju tootespetsiifilisi õigusakte, mis aitaksid paremini ja tooteliikide kaupa selgitada, mida saab vastupidavuse puhul lugeda toote omadusteks ja millele saab tarbija puudusega toote korral tugineda. Seega tuleb siinkohal ära oodata Euroopa Kohtu praktika, mis aitab sisuliselt selgitada, mida tähendab vastupidavus lepingutingimustele vastavuse kontekstis. Autor on seisukohal, et kuna Eesti õiguses on leitud, et kuna asjast endast sõltub asja vastupidavus, on vajalik tulevikus samaliigilisi asju eristada muud liiki asjadest ning tootepõhiselt paika panna, kui pikka vastupidavust mingilt asjalt võiks oodata. Autor leiab, et Euroopa Liidu senine lähenemine asja vastupidavusele tootepõhiselt on põhjendatud ning on selge vajadus killustatuse vältimiseks seda teemat reguleerida just Euroopa Liidu tasandilt. Lisaks võiks kestlikkuse kontekstis eristada õigusloomes ka kasutatud ja taastatud asju, teatud tootegruppide puhul võiks analüüsida kehtiva garantiiperioodi pikkust ning kaaluda pikema müügi garantii võimalust. Nimetatud küsimused on kestlikkuse ja vastupidavuse seisukohalt väga olulised, kuid esialgu Euroopa Liidu õigusaktides nendele teemadele veel väga palju tähelepanu pole pööratud.

Kolmandas peatükis on autor otsinud vastust küsimusele, millised õiguskaitsevahendid sobivad asja vastupidavusnõuete täitmise kui kestlikkusnõude ühe eesmärgi saavutamiseks. Selleks on autor esmalt analüüsinud õiguskaitsevahendite hierarhiat ning toetab õiguskirjanduses levinud seisukohta, mille kohaselt õiguskaitsevahendite hierarhia ei toeta piisavalt ambitsioonikate keskkonnaeesmärkide saavutamist ega soodusta kestlike tarbimisharjumuste tekkimist. Hierarhia olulisimal kohal on lepingu täitmise nõue ehk sellega seotud õiguskaitsevahendid, milleks on puudusega asja parandamine või selle asendamine. Tarbijat ei suunata eelistama üht teisele ning puudub sanktsioon või karistus vähemkestliku valiku langetamise eest.

Autor argumenteerib, et ehkki on erandeid, on puudusega asja parandamine enamasti kestlikum valik. Kahjuks ei ole praegu veel paljud tooted erinevate parandatavusnõuetega Euroopa Liidus hõlmatud, nagu nenditakse ka parandusdirektiivi 2024/1799 põhjenduspunktis 8, tuleks seda kohaldada kõikide Liidus müüdavate kaupade suhtes. Aastal 2024 vastu võetud parandusdirektiiv 2024/1799 peaks aitama täiendada tarbijalemüügi direktiivi 2019/771. Neist kahest direktiivist teine hõlmab tarbija õiguskaitsevahendid ennekõike müüja vastutuse ja müügigarantii kontekstis, esimene aga hõlmab asja puudusi, mis ei ole tingitud asja müügilepingule mittevastavusest. Autor viitab töös mitmetele parandamist takistavatele elementidele, näiteks ei ole alati asja parandamine võimalik kas asja enda disaini või konstruktsiooni tõttu, saadaval pole varuosasid või on need parandatud asja väärtusest kallimad või puuduvad juhendid, et tarbija ise või kolmas isik saaks asja parandada, siin on oluline puutumus ka intellektuaalomandiga. Selles kontekstis väärib tähelepanu määrus 2023/1542 akude ja patareide kohta, mis sätestab, et akude ja patareide eemaldamine ja asendamine peab olema võimalik kas tarbijal endal või spetsialistil, ilma et selleks oleks vaja spetsiaalseid vahendeid.

Autor jõuab järeldusele, et ei Euroopa Liidu ega Eesti õiguses ei ole parandamine õiguskaitsevahendite hierarhias selgelt esikohal. Autor nõustub õiguskirjanduses kõlanud arvamusega, et kestlikuks tarbijakäitumise soodustamiseks ning kestlikkuseesmärkide saavutamiseks kehtivatest õigusaktidest hetkel veel ei piisa.

Puudusega asja asendamise küsimuses on autor seisukohal, et asendamise kestlikumaks muutmiseks on oluline põhjalikumalt analüüsida taastatud toodetega seotud probleematikat. Hetkel ei ole taastatud asjade kvaliteedi ja taastajate üle võimalik teostada piisavalt põhjalikku järelevalvet, mille tulemusena taastatud asjade kvaliteet on tihti küsitav ning ei ole enamasti võrreldav uue asjaga, ehkki taastatud tooteid sageli uueväärsede nime all tarbijatele müüakse. Autor on siiski leidnud teatud edasiminekuid hiljuti vastu võetud Euroopa Liidu õigusaktides, näiteks on viidatud parandamise võimatuse korral võimalusele pakkuda tarbijale asendusena mitte uut, vaid taastatud asja. Autor on seisukohal, et asendamine võiks teatud tingimustel olla ka kõige kestlikum valik, eriti kui taastatud asjad on oma omadustelt võrdväärsed uute asjadega. Samas peab autor nentima, et taastatud asjadega seonduv on hetkel veel reguleerimata. Tõenäoliselt ei ole taastatud toodete küsimust ka Euroopa Liidu tasandil veel piisavalt analüüsitud, näiteks ei ole läbi viidud ka Eurobaromeetri uuringut tarbijakäitumise või tarbijate hoiakute kohta taastatud kaupade osas. Samuti ei ole teada, kuidas tõlgendaks kestliku asendamise küsimust Euroopa Kohus. Igal juhul on autori arvates siinkohal tegemist

olulise teemaga, mis vajab killustatuse vältimiseks ning kestlikkuse parandamiseks Euroopa Liidu tasandil reguleerimist.

Autor leiab, et magistritöös puudutatud teemad väärivad kindlasti uut ja põhjalikumat analüüsi, kui on juba välja kujunenud Euroopa Kohtu praktika nii kestlikkuse kui vastupidavuse kui asjaomaduse tõlgendusena.

Durability as a Pillar for Sustainability: Legal Remedies for Consumers

Abstract

The European Union has set an ambitious target of climate neutrality by 2050. This is an ambition which has found its way to several communications issued by the European Commission and to legal acts regulating the internal market as well as consumer law. To achieve its objectives under the green and circular economy framework, the EU is focusing on ensuring that products produced within or for the EU meet several sustainability criteria. These products must be designed to be durable with longer life cycles and should prioritize repairability, reusability, reliability, upgradeability, recyclability, and maintainability. Additionally, they should support refurbishment and remanufacturing processes while allowing for material recovery at the end of their life cycle. Minimizing waste generation – particularly at the end of a product’s life – is another critical goal. Products must also have minimal environmental impact by reducing their carbon footprint and overall ecological footprint. The use of hazardous materials should be limited as much as possible while ensuring efficient consumption of energy, water, and other natural resources throughout their lifecycle. The EU has already started to regulate the market by adopting several relevant directives and regulations. All the adopted legal acts are designed to help make products more sustainable but to also change the behaviour of producers as well as consumers to be more sustainable.

The thesis focuses on consumer contracts and physical goods, the sustainability of services, real estate, digital goods etc is not analysed.

The master’s thesis discusses sustainability from the point of view of European Union legislation in consumer law. The objective of the thesis is to analyse durability as a criterion of sustainability in the context of legal remedies that are available for consumers. The aim of the thesis is to find answers to the following questions:

- 1) How is sustainability defined in EU law and what are the requirements for sustainability?
- 2) What characteristics should be used to describe durability as a criterion of sustainability?
- 3) Which legal remedies are best suitable to achieve sustainability via durability?

To answer these questions, it is first and foremost necessary to define the notion of sustainability. Neither the EU's legal acts nor the Commissions' communications provide a clear definition of what is meant by sustainability; therefore, the author has undertaken the task to put the definition together with the help of the following legal acts: the Sale of Goods Directive 2019/771 (hereinafter SGD)¹⁵⁶, the Directive on Empowering Consumers in the Green Transition 2024/825¹⁵⁷, the Repair of Goods Directive 2024/1799¹⁵⁸ as well as the Ecodesign for Sustainable Products Regulation 2024/1781¹⁵⁹. The author also consulted the Commission's communications on Circular Economy¹⁶⁰ and the Green Deal¹⁶¹.

The author as concluded the following: sustainability requirements are essential in making a product that 1) is produced in an environmentally friendly and resource-efficient way, 2) is durable and long-lasting, 3) is repairable, 4) is reuseable, 5) creates as little waste as possible during its production as well as destruction phase and 6) has a life cycle as long as possible.

Durability is a new term in EU law, and it means the ability of a product to maintain over time its function and performance under specified conditions of use, maintenance and repair (ecodesign regulation 2024/1781 art 2 p 22). Durability is a critical element of sustainability, extending the products' life span, therefore making the product usable for longer and putting less pressure on the use of new resources to make new products.

As a product characteristic, durability forms a part of the objective requirements of conformity a product must correspond to (ecodesign regulation 2024/1781 art 7). An objective requirement is a requirement stemming from law. However, for a product to be considered free of defects,

---

¹⁵⁶ DIRECTIVE (EU) 2019/771 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019

on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC. OJ L 136/28.

¹⁵⁷ DIRECTIVE (EU) 2024/825 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 28 February 2024 amending Directives 2005/29/EC and 2011/83/EU as regards empowering consumers for the green transition through better protection against unfair practices and through better information. OJ L series.

¹⁵⁸ DIRECTIVE (EU) 2024/1799 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 June 2024

on common rules promoting the repair of goods and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directives (EU) 2019/771 and (EU) 2020/1828. OJ L series.

¹⁵⁹ REGULATION (EU) 2024/1781 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 June 2024 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for sustainable products, amending Directive (EU) 2020/1828 and Regulation (EU) 2023/1542 and repealing Directive 2009/125/EC. OJ L series.

¹⁶⁰ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy. Brussels, 2.12.2015 COM(2015) 614 final.

¹⁶¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. The European Green Deal. Brussels, 11.12.2019 COM(2019) 640 final.

thus not triggering seller's liability, it also must meet the subjective requirements of conformity (ecodesign regulation 2024/1781 art 6), i.e. the contractual requirements. The author has found that durability as a product characteristic must be linked to the products' life span, and thereby to the length of seller's liability period as well as the length of sales guarantee offered by the producer. A product's durability should directly be reflected in the length of its liability and guarantee periods (also in case of used and refurbished products). This would help consumers make more sustainable purchasing decisions based on a product's durability.

If a product is not in conformity with the requirements it has a defect, and the customer has access to several legal remedies. Practitioners have been arguing that current legislation is not sustainable enough for consumers to be able to use legal remedies to make the most sustainable choices in case of a non-conformity of a product. A hierarchy of remedies was first introduced by the now-repealed Sale of Goods Directive 1999/44¹⁶². At first, the hierarchy was not mandatory for the member states to be transposed into their own legislation, but the new SGD made the hierarchy mandatory. Art 13 of the SGD lists the remedies for lack of conformity and the first remedy listed gives the consumer a right to have the goods brought into conformity by either having the product repaired or replaced (art 13 para 2 of the SGD). These two remedies have the most potential to improve the sustainability of production as well as consumer behaviour. Yet, as the author argues, neither repair or replacement allow for enough improvement for sustainability (or durability) to help meet the Commission's ambitious targets.

The consumer is empowered to make the selection between repair and replacement. Both come with certain restrictions: the consumer can choose between the remedies unless the remedy chosen would be impossible or compared to the other remedy, would impose disproportionate costs on the seller (art 13 para 2 of the SGD).

Repair as a remedy for non-conformity is the preferred option. However, an important aspect of repair is whether the product can be repaired. As the author demonstrates, there are many products placed on the market that lack repairability, even in case of battery replacement. Once the battery has been depleted, it is not possible to replace (by the consumer themselves or by an expert) because the product has been assembled in a way that makes battery replacement impossible, resulting in a complete destruction of the product. The EU has recently adopted a

---

¹⁶² DIRECTIVE 1999/44/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees. OJ L 171/12.

regulation¹⁶³ to help combat this issue. The Repair of Goods Directive 2024/1799 should also help the consumer with repair options in case of non-conformity that outside the scope of seller's liability. Currently, this option is restricted to a narrow range of products, rendering the EU's ambitious sustainability targets unattainable. Making repair the preferred option at all times may also carry an element of unsustainability. Namely, sometimes a repaired product may not be nearly as sustainable as the new and updated version of the same product. The author considers this to be an insignificant issue at the moment (despite the rapid advances in technology), therefore supporting the idea that repair is the more sustainable option of the two.

Despite this assessment neither the hierarchy of legal remedies in the EU law or Estonian law promote repair as the preferred or more sustainable option. There is no stimulation for the consumer to opt for repair and there are no sanctions to penalise the consumer for choosing the less sustainable option of replacement. Therefore, the author concludes that current legislation fails to meet the EU's ambitious sustainability goals as far as product repair is concerned.

The author has already concluded that repairing a product is more sustainable than replacing it. The replacement of products results in two items existing simultaneously, which consumes double the resources – water and energy – and ultimately generates twice the waste. Therefore, when focusing on replacement, also the idea of replacement with a refurbished product is analysed in the thesis. The author argues that although refurbished products are advertised as having nearly the same quality as new products, it is unfortunately not the case. Referring to several quality surveillance surveys, the author concludes that the market for refurbished products needs to be regulated on the EU level, including quality surveillance and a definition for a refurbished product. The author concludes that similarly to repair, current legislation again fails to meet the EU's ambitious targets, does not help consumers make sustainable choices and does not force producers to make their products more sustainable.

Although it does seem like the EU's ambitious sustainability targets are not reachable it is still too early to come to a conclusion based only on the legal acts adopted until now. More legal acts to promote sustainability will be adopted and more product-based ecodesign regulations will also be proposed.

---

¹⁶³ REGULATION (EU) 2023/1542 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries, amending Directive 2008/98/EC and Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Directive 2006/66/EC. OJ L 191/1.

The author hopes that the topics discussed in this thesis will be revisited in the future, once the European Court of Justice has been able to discuss and interpret current law regarding the sustainability of repair and replacement. Only then it is truly possible to analyse whether EU law allows for a high level of consumer protection while promoting sustainable remedies in case of a product deficit.

Kasutatud kirjandus

1. Artigot Golobardes, M. Revisiting European Consumer Protection. Routledge 2024.
2. Gerbrandy, A. Solving a Sustainability-Deficit in European Competition Law. *World Competition*, Volume 40 (2017) / Issue 4. 02.04.2017. – Arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3364135. 18.10.2024.
3. Kalamees, P., Käerdi, M., Kärson, S., Sein, K. *Lepinguõigus*. Tallinn: Juura 2017.
4. Keirsbilck, B. et al. Sustainable Consumption and Consumer Protection Legislation, In-Depth Analysis for the IMCO Committee, European Parliament, Luxembourg 2020. – Arvutivõrgus: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648769/IPOL_IDA\(2020\)648769_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648769/IPOL_IDA(2020)648769_EN.pdf). 18.10.2024.
5. Kull, I., Käerdi, M., Kõve, V. *Võlaõigus I. Üldosa*. Tallinn: Juura 2004.
6. Leone, C. *Who's Afraid of Sustainability?* Routledge 2024.
7. Mehnert, V. ja Micklitz, H-W. *The Interplay Between Ecodesign and Consumer Sales Law*. Routledge 2024.
8. Miguel Oliveira da Silva, M. ja Morais Carvalho, J. *The (Un)sustainability of the Sale of Goods*. Routledge 2024.
9. Philippe, D. *The Battle against Planned Obsolescence*. Routledge 2024.
10. Pozzo, B. *Private law and Environmental Sustainability*. Routledge 2024.
11. Santos Silva, M. ja Carcia-Micó, T. *Cooling-Off Hot Deals*. Routledge 2024.
12. Sein, K. Uue tarbijalemüügi direktiivi ülevõtmisest tingitud muudatused võlaõigusseaduse müügilepingu regulatsioonis. – *Juridica* 8/2022.
13. Zoll, F. et al. *Various Approaches to „Greening“ Consumer Sales Law*. Routledge 2024.
14. Terryn, E. A Right to Repair? Towards Sustainable Remedies in Consumer Law. *European Review of Private Law*, vol 27, 04.08.2019.
15. Terryn, E. ja Van Gool, E. The Role of European Consumer Regulation in Shaping the Environmental Impact of e-Commerce. 18.11.2020. *EuCML* 2021(3), p. 89-100. – Arvutivõrgus: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3732911>. 20.04.2025.
16. Trentmann, F. *Empire of Things*. UK: Penguin Books 2017.

17. Van Gool, E., Michel, A., Keirsbilck, B., Terryn, E. KU Leuven'i tagasiside Euroopa Komisjoni konsultatsioonile. Public consultation as regards the Sustainable consumption of goods – promoting repair and reuse initiative. 04.04.2022. – Arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4211301. 20.04.2025.
18. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016.
19. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus II. 2. osa (§-d 208-270) – 3. osa (§-d 271-421). Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

Kasutatud õigusaktid

20. Euroopa Liidu Toimimise Leping – ELT C 326/47 26.10.2012 – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:et:PDF>. 09.12.2024.
21. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 1999/44/EÜ, 25.05.1999, tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta. – EÜT L 171.12. 07.07.1999. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0044>. 31.03.2025.
22. Euroopa parlamendi ja nõukogu 11.05.2005 direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004. – ELT L 149/22. 11.06.2005. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0029>. 07.04.2025.
23. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2011 direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ. – ELT L 304/62. 22.11.2011 – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0083>. 17.03.2025.

24. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20.05.2019 direktiiv (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ. – ELT L 136/28 22.05.2019 – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771>. 08.12.2024.
25. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12.07.2023 määrus (EL) 2023/1542, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/2010 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ. – ELT L 191 28.07.2023 – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R1542>. 19.12.2024.
26. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28.02.2024 direktiiv (EL) 2024/825, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise. – ELT L-seeria 06.03.2024 – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202400825. 08.12.2024.
27. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13.06.2024 direktiiv (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2018/1828. – ELT L-seeria 10.07.2024 – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401799. 06.12.2024.
28. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 13.06.2024 määrus (EL) 2024/1781, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik, muudetakse direktiivi (EL) 2020/1828 ja määrust (EL) 2023/1542 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ. – ELT L-seeria 28.06.2024 – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401781. 05.12.2024.
29. Tsviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.06.2022, 32.
30. Võlaõigusseadus. – RT I, 02.12.2022, 7.
31. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seadus (digitaalse sisu, tarbijalemüügi ning muudetud tarbija õiguste direktiivide ülevõtmine). – RT I, 24.11.2021, 1.

Kasutatud kohtupraktika

32. C-52/18 Füllä ECLI:EU:C:2019:447.
33. C-128-20 GSMB Invest GmbH & Co. KG. ECLI:EU:C:2022:570.
34. C-134/20 Volkswagen AG. ECLI:EU:C:2022:571.
35. C-145/20 Porsche Inter Auto. ECLI:EU:C:2022:572.
36. C-404/06 Quelle ECLI:EU:C:2008:231.
37. C-157/23 Ford Italia SpA. ECLI:EU:C:2024:1045.
38. RKTko 2-19-19586.
39. RKTko 2-21-7855.
40. RKTko 3-2-1-171-14.

Muud allikad

41. AirPods Pro2 Teardown – Still Completely Unrepairable? iFixit. – Arvutivõrgus: <https://www.youtube.com/watch?v=WsxHWKJA7ig>. 16.12.2024.
42. Euroconsumers. „How good is as good as new?“. – Arvutivõrgus: <https://www.euroconsumers.org/wp-content/uploads/2025/01/How-good-is-as-good-as-new.pdf>. 09.04.2025.
44. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kaupade internetimüügi ja muu kaugmüügi lepingutega seonduvate teatavate aspektide kohta. – 09.12.2015, KOM(2015) 635 lõplik – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015PC0635>. 06.03.2025.
43. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ. – 30.03.2022, KOM(2022) 142 lõplik – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:bb8539b7-b1b5-11ec-9d96-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF. 26.02.2025.
44. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ. – 15.05.2023. Coreper I. Institutsioonidevaheline dokument 9014/23. – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_9014_2023_INIT. 17.03.2025.

45. European approach to artificial intelligence. European Commission. – 18.12.2024 – Arvutivõrgus: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>. 29.12.2024.
46. European Commission: Directorate-General for Justice and Consumers, Consumer market study on the functioning of legal and commercial guarantees for consumers in the EU. – Final report, Publications Office, 2015. – Arvutivõrgus: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/146e59de-02d3-11e6-b713-01aa75ed71a1/language-en>. 07.03.2025.
47. Fitness Check of consumer and marketing law and of the evaluation of the Consumer Rights Directive. – European Commission. 29.05.2017. – Arvutivõrgus: <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/59332/en>. 14.01.2025.
48. Harnessing Artificial intelligence for the Earth. World Economic Forum. Jaanuar 2018 – Arvutivõrgus: https://www3.weforum.org/docs/Harnessing_Artificial_Intelligence_for_the_Earth_report_2018.pdf. 29.12.2024.
49. Kestlikuma ühtse turu suunas äriettevõtete ja tarbijate jaoks. Euroopa Parlamendi 25. novembri 2020. aasta resolutsioon. – 20.10.2021 ELT C 425/10 – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0318>. 08.12.2024.
50. Komisjoni aruanne Euroopa parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ringmajanduse tegevuskava rakendamise kohta. - Brüssel, 04.03.2019 KOM (2019) 190 lõplik. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0190>. 15.12.2024.
51. Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta direktiivi 1999/44/EÜ (tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta) rakendamise kohta, sealhulgas tootja otsese vastutuse kehtestamise analüüs. – 24.04.2007. KOM(2007) 210 lõplik. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0210:FIN:et:PDF>. 16.01.2025.
52. Komisjoni teatis. Euroopa 2020. aastal. – 03.03.2010. KOM(2010) 2020 lõplik. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020>. 01.01.2025.

53. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele. Uus kokkulepe tarbijatega. – 11.04.2018. KOM(2018) 183 lõplik. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0183>. 14.01.2025.
54. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele. ELi ringmajanduse loomise tegevuskava. – 02.12.2015, KOM(2015) 614 lõplik. – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0006.02/DOC_1&format=PDF. 15.12.2024.
55. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud. – 22.11.2016, KOM(2016) 739 lõplik. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0739>. 10.12.2024
56. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Euroopa roheline kokkulepe. – 11.12.2019, KOM(2019) 640 lõplik. – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF. 05.12.2024.
57. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel. – 11.03.2020, KOM(2020) 98 lõplik. – Arvutivõrgus: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF. 05.12.2024.
58. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. ELi kestliku ja ringse tekstiili strateegia. – 30.03.2022, KOM(2022) 141 lõplik. – Arvutivõrgus: <https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/2022-11/Tekstiilistrateegia.pdf>. 18.12.2024.
59. Komisjoni teatis – Suunised Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2005/29/EÜ (mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul) tõlgendamiseks ja kohaldamiseks. – ET C 526/1. 19.12.2021. – Arvutivõrgus: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC1229\(05\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC1229(05)). 07.04.2025.

60. Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü., Voll, P. Eesti keele seletav sõnaraamat. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn: 2009.
61. Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Implementation of the Circular Economy Action Plan. Commission staff working document. – COM (2019) 190 final – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019SC0090>. 15.12.2024
62. Test-Aankoop. Een op de twee “refurbished” iPhones deugt niet! 20.10.2016. – Arvutivõrgus: <https://www.test-aankoop.be/hightech/gsms-en-smartphones/nieuws/een-op-twee-refurbished-iphones-deugt-niet>. 13.03.2025.
63. Test-Aankoop. Moet je een refurbished iPhone kopen of niet? 05.04.2022. – Arvutivõrgus: <https://www.test-aankoop.be/hightech/gsms-en-smartphones/nieuws/refurbished-iphones>. 13.03.2025.
64. The Sustainable Development Goals Report 2023. Special Edition. United Nations. Arvutivõrgus: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2023.pdf>. 08.12.2024.
65. UN Sustainable Development Goals. – Arvutivõrgus: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>. 08.12.2024.
66. Vabariigi Valitsus. Eesti täiendatud seisukohad kaupade parandamist edendavate ühiste normide direktiivi eelnõu kohta – KOM(2023) 155. 1-2/23-188/9. 21.09.2023. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/38a10cc7-b8ef-4cba-a293-6737b587270b/eesti-taiendatud-seisukohad-kaupade-parandamist-edendavate-uhiste-normide-direktiivi-eelnou-kohta---com2023-155/>. 15.03.2025.